

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
на тему «Перестраховання та його роль у забезпеченні фінансової
стійкості страхової компанії»

Виконав: студент 2 курсу, групи ФБС-М2
спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок»

Іванів Роман Романович

Керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів

Кропельницька С.О.

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри

підприємництва, торгівлі та прикладної
економіки

Ємець О.І.

Івано-Франківськ – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	6
1.1. Становлення та історія розвитку ринку перестраховування.....	6
1.2. Економічна сутність перестраховування як основи фінансової стійкості страхових компаній	14
1.3. Перестраховування як механізм забезпечення фінансової стійкості страхових компаній	20
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В УКРАЇНІ	32
2.1. Тенденції розвитку перестрахової діяльності в Україні в сучасних умовах.....	32
2.2. Аналіз забезпечення фінансової стійкості ПрАТ СК «Уніка».....	40
2.3. Оцінка та динаміка діяльності ПрАТ СК «Уніка» на ринку перестраховування.....	47
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛІ В ПІДВИЩЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	56
3.1. Напрями розвитку вітчизняного ринку перестраховування з урахуванням зарубіжного досвіду.....	56
3.2. Обґрунтування концептуальних засад розвитку ринку перестраховування та підвищення фінансової стійкості страхових компаній...	69
Висновки до розділу 3.....	75
ВИСНОВКИ	77

	3
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Актуальність теми. Потенційна роль і необхідність всебічного розвитку перестраховування є особливо важливою, оскільки компенсація системи прямого страхування має позитивні макроекономічні наслідки щодо усунення наслідків прямої реалізації цих непрямих і прямих збитків.

Важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості компанії відіграє перестраховування. Перестраховування дозволяє формувати більш збалансований портфель страховиків, оскільки збільшується можливість укласти договори з високими страховими сумами. Це також полегшує регулювання між власним капіталом і боргом без відмови від страхових контрактів.

Механізм перестраховування призначений для підтримки бажаного фінансового становища страховиків, незалежно від розміру їхніх активів, і для розширення їх фінансових можливостей. Проте процес перестраховування потребує додаткових грошових ресурсів у вигляді перестраховувальних премій. Збільшення чи зменшення перестрахових премій негативно впливає на стабільність фінансової компанії, що має великий вплив на фінансові відносини з іншими суб'єктами господарювання, а визначення її ролі в конкурентоспроможності страхової компанії є необхідним кроком у вирішенні проблем на всіх рівнях.

Дослідження у сфері формування та діяльності ринку перестраховування проводили такі вчені, як А. Бойко, О. Кнайлсер, С. Дігтяренко, Т. Говорушко, А. Залетов, А. Габідулін, В. Братюк, О. Воронченко, М. Клапків, І. Фісун, Л. Юрченко, О. Філонюк, та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є виявлення теоретичних і практичних засад функціонування ринку перестраховування та його ролі в забезпеченні фінансової стійкості страхової компанії.

Завданням дослідження є:

- дослідити становлення та історію розвитку ринку перестраховування;

- розглянути економічну сутність перестраховання як основи фінансової стійкості страхових компаній;
- дослідити перестраховання як механізм забезпечення фінансової стійкості страхових компаній;
- проаналізувати тенденції розвитку перестрахової діяльності в Україні в сучасних умовах;
- провести аналіз забезпечення фінансової стійкості ПрАТ СК «Уніка»;
- здійснити оцінку та динаміка діяльності ПрАТ СК «Уніка» на ринку перестраховання;
- визначити напрями розвитку вітчизняного ринку перестраховання з урахуванням зарубіжного досвіду;
- обґрунтувати концептуальні засади розвитку ринку перестраховання та підвищення фінансової стійкості страхових компаній.

Об'єктом дослідження є сучасний стан ринку перестраховання та його вплив на фінансову стійкість страхової компанії на прикладі ПрАТ СК «Уніка».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи розвитку ринку перестраховання та його роль у забезпечення фінансової стійкості страхової компанії.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань було використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: аналіз та синтез, абстрагування та узагальнення; коефіцієнтний, статистичний, порівняльний аналізи.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти у сфері ринку перестраховання в Україні, статистичні звіти Національного банку України, українська періодична та наукова література ряду вчених у галузі страхування та перестраховання, фінансова звітність ПрАТ СК «Уніка».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в дослідженні ринку перестраховання та його впливу на фінансову стійкість страхової компанії.

Практичне значення одержаних результатів дослідження можуть бути застосовані страховими організаціями з метою розвитку перестрахових операцій.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

1.1. Становлення та історія розвитку ринку перестраховування

Нині страхування є одним із фінансових інститутів національної економіки, що найбільш динамічно розвивається, а під впливом розвитку ринкових відносин, відповідно, змінюється характер страхової діяльності, що проявляється у появі нових страхових продуктів. З цієї причини питання захисту компаній від існуючих і потенційних загроз, забезпечення їх стабільної фінансової, операційної та інвестиційної діяльності є дуже актуальним. Відповідно, цьому сприяє формування в Україні досконалого, фінансово стабільного страхового ринку, а це є важливим показником для страховика щодо виконання ним фінансових зобов'язань за договорами страхування.

Розвиток страхового ринку України дуже тісно пов'язаний з процесом перестраховування, який забезпечує створення максимально ризикового портфеля, його збалансованість та додаткові можливості для інвестування страхових резервів. Тому зростання попиту на страхові послуги змушує вітчизняних перестраховиків розвивати свою діяльність в конкурентному середовищі шляхом підвищення якості страхових продуктів, розширення їх асортименту, зміцнення капітальної бази, вдосконалення програм перестраховування, удосконалення процедур і методів корпоративного управління. Усі ці заходи забезпечують досягнення головної мети існування будь-якої страхової компанії – своєчасне та повне виконання нею фінансових зобов'язань перед страхувальником щодо виплати страхового відшкодування у разі настання події, передбаченої п. договір страхування [21].

Процес розвитку національного ринку перестраховування безпосередньо залежить від розвитку загальної системи страхових відносин. Перестрахова діяльність у цій системі відносин за своєю суттю є більш інтернаціональною,

ніж будь-який вид діяльності, і є одним із найбільш ефективних, багатофункціональних і раціональних інструментів, які можуть забезпечити стабільну діяльність страхової компанії [3].

Важко точно встановити, коли саме виникло перестраховання і який договір став його причиною, але можна з упевненістю сказати, що воно завжди розвивалося після самого страхування, оскільки перестраховання є «вторинним» і походить від страхової діяльності.

За деякими даними, перше перестраховання було здійснено в 1370 р.: перестрахована частина рейсу з Коделес до Брюгге (Бельгія). Інші відносять перші договори перестраховання до кінця XVI століття, коли комерційні страховики розподіляли ризики між собою в певних пропорціях [44].

Пізніше, у міру збільшення обсягів перестрахової діяльності та підвищення її складності, виникли спеціалізовані компанії. Першою професійною перестраховою компанією була Colony Reinsurance (1846 р., Німеччина).

Швейцарська перестраховальна компанія «Swiss Re», 1880 – Мюнхенська перестраховальна компанія. У 1910-1915 рр. земські страхові товариства в Україні страхували пожежні ризики [8].

Перший договір перестраховання був укладений в 1821 році між компаніями Royal Paris і Proprietor Reuni Brussels. Першою перестраховальною компанією була компанія «Келніш Рюк» (1846 р.). Незабаром з'явилися «Munich Re» (1862) і «Company Suisse de Reassurance» (1863) [44].

Перестраховувати великі та небезпечні ризики, запобігти відмиванню валюти деякими державами на початку 20 століття. Починається створення державних перестрахових компаній. Перші такі компанії були засновані в Уругваї (1912 р.) і в Чилі в 1920 р. - державні страхові банки. З січня 1913 року в Італії діяв 10-річний період, протягом якого страхові компанії були зобов'язані перестраховувати 40% ризиків у Національному інституті страхування (National delle Assicurazioni). Ця державна монополія була скасована у квітні 1923 року.

У 1929 році в Туреччині було введено державне перестраховання. Усі ризики турецьких та іноземних страхових компаній підлягали обов'язковому перестрахованню за ставкою 75% у державному акціонерному товаристві La Reassurance Nationale S. A. Turguie.

Подібні заходи були введені в Бразилії в 1939 році, Ірані в 1936 році та Англії в 1939 році.

Найбільші зміни перестраховання відбулося після Другої світової війни. У 1946 р. у Франції був створений «Центральний фонд перестраховання», до якого всі зареєстровані в країні компанії повинні були передати 4% усіх прямих ризиків. В інших країнах (Єгипет, Індія) страхова діяльність була націоналізована [5].

У 1947 році німецьким перестраховикам було заборонено працювати за кордоном, але в 1950 році ця заборона була знята і німецьким перестраховикам вдалося нормалізувати відносини на зовнішньому ринку.

В Україні перші такі компанії з'явилися на початку ХХ століття (1910-1915 рр.) – земські страхові товариства – перестраховання ризиків вогню. Можна сказати, що перестраховання з'явилося як спосіб допомогти страховикам збільшити обсяги і використовувати нові форми страхування. Необхідність такої підтримки полягає в тому, що індивідуальні можливості страховика щодо страхування, а також гарантії повної та своєчасної оплати великого індивідуального ризику досить обмежені [41].

Перші кроки до створення ринку перестраховання вже зроблено. У 1994 році вісім страхових компаній України вперше зареєстрували Українську перестрахову компанію. Але насправді це лише початок. У 1980-х роках у світі налічувалося близько 350 професійних перестрахових компаній, з них 132 у Європі, 21% з них у Німеччині. В Україні також є компанії, які здійснюють виключно перестраховальну діяльність, наприклад «Українська перестрахова компанія» (Львів), «Скіфія Ре» (Київ) тощо.

Українське перестраховання має багато проблем, які гальмують його розвиток. У сфері вітчизняного страхування домінують страхові та

перестрахові компанії з низькою здатністю нести ризик. Потреба у страхуванні ризиків зростає швидше, ніж передбачені законом засоби. Така тенденція на страховому ринку суттєво гальмує розширення сфери страхових послуг. Тому для українського страхового ринку актуальною проблемою, яка потребує швидкого вирішення, є збільшення його місткості та об'єднання різних страхових фондів компаній [37].

Питома вага страхових премій за переданими на перестраховання ризиками хоч і зростає, але залишається дуже низькою.

По-перше, це відсутність законодавчо закріплених норм, що регулюють ведення перестрахової діяльності: розмір мінімального утримання страховиків, максимальна частка передачі ризику перестраховику, процес передачі ризику.

По-друге, існують проблеми, пов'язані з обмеженням необхідної інформації. Не завжди є повна та об'єктивна інформація про платоспроможність партнерів, їх репутацію в бізнесі та про готовність здійснювати оперативні платежі. Труднощі також виникають через відсутність інформації про нормативно-правові акти, що регулюють цю діяльність за кордоном [2].

По-третє, негативним моментом є те, що необхідність перестраховання в страхових компаніях визначається їх власними можливостями щодо обмеження ризиків. Передача ризику часто здійснюється на основі взаємності і не пов'язана з недостатністю власних коштів або необхідністю забезпечення збалансованості власного страхового портфеля.

Оскільки на страховому ринку України немає відповідної бази для страхування великих, складних ризиків, виникає необхідність інтеграції страхового бізнесу України в Європу.

Існує об'єктивне бажання західних перестраховиків прийняти ризики в перестраховання, але допуск іноземних перестраховиків на вітчизняний ринок перестраховання призводить до відпливу валютних коштів, що є негативним моментом у розвитку страхового ринку.

Найважливіше місце в історії становлення перестрахової справи займають перестрахові пули. Їх створення відносять до різних епох [31].

Страховий пул – це добровільне об'єднання страховиків, створене на основі відповідного договору для спільного страхування окремих ризиків.

Завданнями діяльності страхових пулів є [9]:

- страхування великих і небезпечних ризиків (наприклад, авіації, космосу, перевезення небезпечних вантажів тощо);
- подолання недостатніх фінансових можливостей окремих страховиків;
- забезпечення фінансової стійкості страхового бізнесу;
- забезпечення виплат страхувальникам.

Суть функціонування пулу полягає в тому, що за договором страховики передають пулу премію за відповідними ризиками, а пул розподіляє відповідальність між своїми учасниками відповідно до переданої страхової премії. При перевищенні ліміту відповідальності пулу укладається договір перестраховування.

Існує два типи пулів: пули співстрахування та пули перестраховування.

Перші страхові пули з'явилися в 60-х роках 20 століття у зв'язку зі збільшенням збитків, пов'язаних з техногенними ризиками. У сучасних умовах участь у страхових пулах часто є необхідною умовою для отримання дозволу на страхування великих і небезпечних ризиків. Діяльність страхових пулів у ряді країн регулюється спеціальними правовими актами. У багатьох країнах, у тому числі в Україні, діяльність страхового пулу регулюється цивільним та господарським (договірним) законодавством. У більшості країн обсяг бізнесу страхових пулів обмежений встановленням норм антимонопольного законодавства, зокрема в Європейському Союзі обсяг бізнесу страхового пулу не повинен перевищувати 15% страхового ринку. Основні види страхових пулів включають [50]:

- національні страхові пули, створені національними страховиками для окремих видів страхування (наприклад, Німецький страховий пул повітряного транспорту);
- регіональні ринкові пули, створені більшістю страховиків регіону для збільшення ємності страхового ринку та збереження страхових премій;

- андеррайтингові пули, сформовані шляхом об'єднання невеликих нових страховиків з більш досвідченими компаніями з метою отримання досвіду для нових компаній і підтримки відповідної місткості ринку в цілому.

В Україні з переходом до ринкової економіки створюються перестрахові компанії та страхові пули. Наразі вже діють Національний ядерний страховий пул, Морський пул страхування ризиків, Моторне страхове бюро України зі страхування відповідальності власників транспортних засобів та Дирекція перестраховання Національної акціонерної страхової компанії (НАСК) «Оранта» та інші.

Незважаючи на глобальний характер перестрахового бізнесу, характеристики та послуги перестраховиків у різних регіонах світу істотно відрізняються. Сьогодні у світі налічується близько 350 перестрахових компаній, з них 135 в Європі та 8 в Україні [23].

Створення значної кількості страхових компаній не було гарантією формування надійного та повноцінного страхового ринку в Україні. По-перше, не було функціонуючого органу, здатного контролювати страхову діяльність, і це стало сферою діяльності шахраїв та шахраїв. Залишилися незахищені інтереси та хаотична діяльність страхувальників. Підставою для цього став Декрет Кабінету Міністрів України «Про страхування» від 10 травня 1993 р. [26]. Постановою визначено особливості страхової діяльності та необхідність її ліцензування, встановлено вимоги до створення та діяльності страховиків, запроваджено обов'язковість звітності страховиків та запроваджено єдиний реєстр страхових компаній. Важливим положенням стало визначення сутності та змісту «перестраховання» та його характеристики.

У табл. 1.3 представлено етапи становлення українського ринку перестраховання.

Етапи становлення вітчизняного ринку перестраховання

Етапи	Роки	Характеристика
Етап 1	1991-1996	<ul style="list-style-type: none"> - поява ринкових відносин; - утворення перших страхових компаній, які, у тому числі, надавали послуги у сфері перестраховання; - покращення державного регулювання страхового ринку; - перестраховання окремих ризиків.
Етап 2	1997-2004	<ul style="list-style-type: none"> - поява Закону України «Про страхування» та інших важливих нормативних актів у сфері страхування та перестраховання; - виведення коштів за кордон через механізм перестраховання у нерезидентів (у тому числі і псевдо перестраховання) - стандартизація перестрахових послуг (умов, застережень договорів перестраховання).
Етап 3	2005-2007	<ul style="list-style-type: none"> - зростання обсягів страхового ринку; - розвиток посередництва на страховому ринку та ринку перестраховання; - збільшення частки класичного страхування; - впорядкування відносин вітчизняних страховиків з перестраховиками-нерезидентами; - використання на ринку перестраховання більш складних форм та видів договорів.
Етап 4	2008-2020	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток ринку перестраховання під впливом світових процесів глобалізації та інтеграції; - зменшення темпів росту страхового ринку та ринку перестраховання за наслідками світової фінансової кризи; - допуск страховиків-нерезидентів на внутрішній страховий ринок через створення філій страховиків-нерезидентів та, так зване, транскордонне страхування; - подальше удосконалення державного регулювання на ринку перестраховання.

Джерело: [36]

На кожному етапі розвитку сфери перестраховання ринок наділявся певними функціональними особливостями, які залежали від багатьох факторів, таких як: економічна та політична ситуація в країні та зміни у сфері державного регулювання.

Пізніше постановою Кабінету Міністрів України від 16 липня 2001 р. № 143 було затверджено «Інструкцію про умови ліцензування страхової діяльності на території України та контроль за їх дотриманням» [2]. Крім того, постановою Кабінету Міністрів від 17 вересня 1993 р. № 743 [7] було створено перший регуляторний орган у сфері страхування – Комітет з нагляду за страховою діяльністю. Це стало важливим кроком у розвитку сфери страхування та перестраховання. Основним завданням Укрстрахнагляду було

забезпечення державного нагляду за страховою діяльністю та дотриманням чинного законодавства.

Проте, враховуючи недосконалість указу, необхідно зазначити, що іноземним компаніям забороняється здійснювати свою діяльність на території України. Це мало негативні наслідки: зросла недовіра страхувальників до вітчизняних страховиків, а сучасні страхові технології не дійшли до України.

Важливою особливістю першого етапу становлення ринку перестраховування стало створення в Україні перших компаній, що спеціалізуються на перестрахованні. Наприклад, вперше розпочали роботу Українське перестрахове товариство у Львові та «Скіфія Ре» та «Європоліс» у Києві. Статутний капітал і страхові резерви цих компаній були дуже низькими навіть для страхових компаній і тим більше для спеціалізованих компаній. Компанії не брали на перестраховування занадто дорогі ризики, оскільки не мали необхідного капіталу. Ці компанії проіснували недовго [52].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок провадження операцій з перестраховування» від 24 жовтня 1996 р. № 1290 [24] Положення описувало особливий статус операцій з перестраховування та посилювало вимоги до сфери їх здійснення. поведінки, страхові компанії могли перестраховувати лише ті ризики, на які вони мали відповідну ліцензію.

На другому етапі становлення ринку перестраховування збільшується обсяг перестраховувальних операцій. Крім того, спостерігалася така тенденція: обсяги страхових операцій зростали, але меншими темпами, ніж у попередні роки.

Наступним кроком у сфері перестраховування стало прийняття «Положення про реєстрацію страхових і перестрахових брокерів та ведення державного реєстру страхових і перестрахових брокерів» від 28.05.2004 р. № 736 [41], яке визначило норми та вимоги до них. для діяльності страховиків та перестраховиків, а саме:

- наявність у керівників юридичних осіб або фізичних осіб-підприємців знань та кваліфікації, спрямованих на провадження посередницької діяльності у

страхуванні та перестраховуванні, що має бути підтверджено сертифікатом встановленого зразка;

- забезпечення гарантії професійної відповідальності відповідно до вимог чинного законодавства України;

- інші вимоги, встановлені чинним законодавством України.

Успішному формуванню ринку перестраховування в Україні має сприяти чітка законодавча база та збалансоване податкове регулювання. На жаль, в нашій країні він до цього ще не пристосований.

Тому перестраховування є важливою складовою сучасного страхового ринку. Воно з'явилося порівняно недавно, але вже стало невід'ємною частиною більшості страхових відносин.

Розвиток міжнародного страхового ринку зумовив появу перестраховування як нової, вищої форми організації страхового захисту на якісно новій порівняно зі страхуванням фінансовій основі. У зв'язку зі структурними змінами у світовій економіці та значним розвитком науково-технічного прогресу перестраховування стало самостійною галуззю страхування, що забезпечує інтенсивний і масштабний перерозподіл страхового капіталу та ризиків у рамках міжнародного страхового ринку. У зв'язку з цим розкрито економічну сутність перестраховування в сучасних умовах розвитку страхового ринку та доведено переваги перестраховування як універсального методу забезпечення фінансової стійкості страхових операцій вітчизняних страховиків у порівнянні із співстрахуванням.

1.2. Економічна сутність перестраховування як основи фінансової стійкості страхових компаній

Страховування в цілому – це напрямок, який здатний підвищити ефективність усіх сфер підприємництва. Страховий ринок України сьогодні перебуває у складній ситуації. Це пов'язано з багатьма факторами, зокрема,

економічним спадом, викликаною війною, яка матиме значний вплив на здоров'я людей, безпеку та розвиток економічного ринку в цілому в найближчі роки, а також зниженням попиту на страхування та нестабільна політична ситуація в Україні.

Страхування вважається необхідною складовою світової економіки, оскільки забезпечує як фізичним, так і юридичним особам надійний страховий захист від різних подій і небезпек. Водночас страхова діяльність може сприяти розвитку інших учасників фінансово-інвестиційних операцій та економічних ринків шляхом інвестування частки страхових резервів у відповідні фінансові інструменти та цінні папери. Відповідно, перестраховування є корисним інструментом для мінімізації та запобігання ризикам, властивим діяльності страхових компаній. Перестраховування дає можливість гарантувати фінансову стабільність страховикам і стабільність страхувальникам, а отже, відшкодування збитків [2].

Перестраховування – це механізм, який використовується страховиком для отримання захисту від деяких або всіх ризиків, пов'язаних із виданими ним страховими полісами. У цій процедурі зазвичай бере участь передбачуваний страховик, який в обмін на винагороду відшкодовує страховику частину або всю суму збитку, який він може понести, відповідно до виданого ним страхового полісу [38].

Виникнення процесу перестраховування як системи перерозподілу страхових ризиків і збитків історично обумовлено розвитком світової економіки, з'являються нові об'єкти страхування, страховики починають шукати нові види і способи їх страхового захисту на стабільній фінансовій основі. .

Статтею 12 Закону України «Про страхування» визначено, що перестраховуванням є страхування страховиком (цедентом, перестраховиком) на умовах ризику виконання частини своїх зобов'язань перед страхувальником іншим страховиком (перестраховиком), резидентом або нерезидентом. резидент, який має статус страховика або перестраховика відповідно до

законодавства країни, в якій він зареєстрований. Перестраховання у страховика (перестраховика)-нерезидента здійснюється в порядку та згідно з вимогами, встановленими уповноваженим органом [31].

У табл. 1.1 представлені різні точки зору економістів щодо трактування економічної сутності та змісту перестраховання.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «перестраховання»

Автор	Визначення
О.Д. Вовчак [7]	«Перестраховання – це самостійна галузь страхування, котра захищає безпосереднього страховика від можливих фінансових втрат у тому випадку, коли він був би змушений здійснювати виплати за укладеними договорами страхування, не маючи перестраховального покриття».
А. Н. Залетов [18]	«Перестраховання – це система економічних відносин між страхувальниками, яка дозволяє страховій фірмі, що уклала договір страхування, передати взяті на себе ризики іншим страховим компаніям – перестраховикам».
Т. А. Говорушко [13]	«Перестраховання – це страхування одним страховиком (цедентом, перестраховальником) на визначених договором умовах ризику виконання всіх або частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика)».
В. П. Левченко [29]	«Перестраховання є найбільш наближеним до страхування цивільної відповідальності і навіть є особливим його різновидом. Тобто перестраховання, яке розглядається як страхування при всій своїй самостійності в кінцевому рахунку являється страхуванням від виконання власних страхових обов'язків, сповна сплачених страхових премій».
Т. В. Соболева [42]	«В основі страхування цивільної відповідальності завжди лежить вина або заподіяння шкоди, а для перестраховання не характерні ні наявність вини, ні понесення шкоди. А отже перестраховання слід визначати різновидом майнового страхування».

Крім того, перестраховання не тільки забезпечує фінансову стабільність страхової компанії, але й допомагає захистити працівників компанії від звільнень, акціонерів від отримання винагород у вигляді дивідендів, а державу від втрати податкових надходжень. Перестраховання, забезпечуючи стабільне функціонування страхового ринку, справляє значний вплив на інші взаємопов'язані ринки фінансових послуг. Так, у банківській сфері збереження застави та об'єктів, придбаних у кредит, забезпечується страхуванням. Крім того, значні обсяги коштів страхових компаній зберігаються на депозитних рахунках у банках, що забезпечує розширення ресурсної бази банківської

системи. Вплив страхування на інвестиційний ринок відбувається в процесі інвестування фінансових ресурсів страхових компаній (акумульованих у страхових резервах) в біржові інструменти, що забезпечує зростання попиту на біржові цінні папери і, як наслідок, призводить до зростання в обсягах торгів на них [32].

Таким чином, перестраховання забезпечує синергичний ефект, який впливає як на економіку кожної окремої країни, так і на міжнародну фінансову систему в цілому (рис. 1.1).

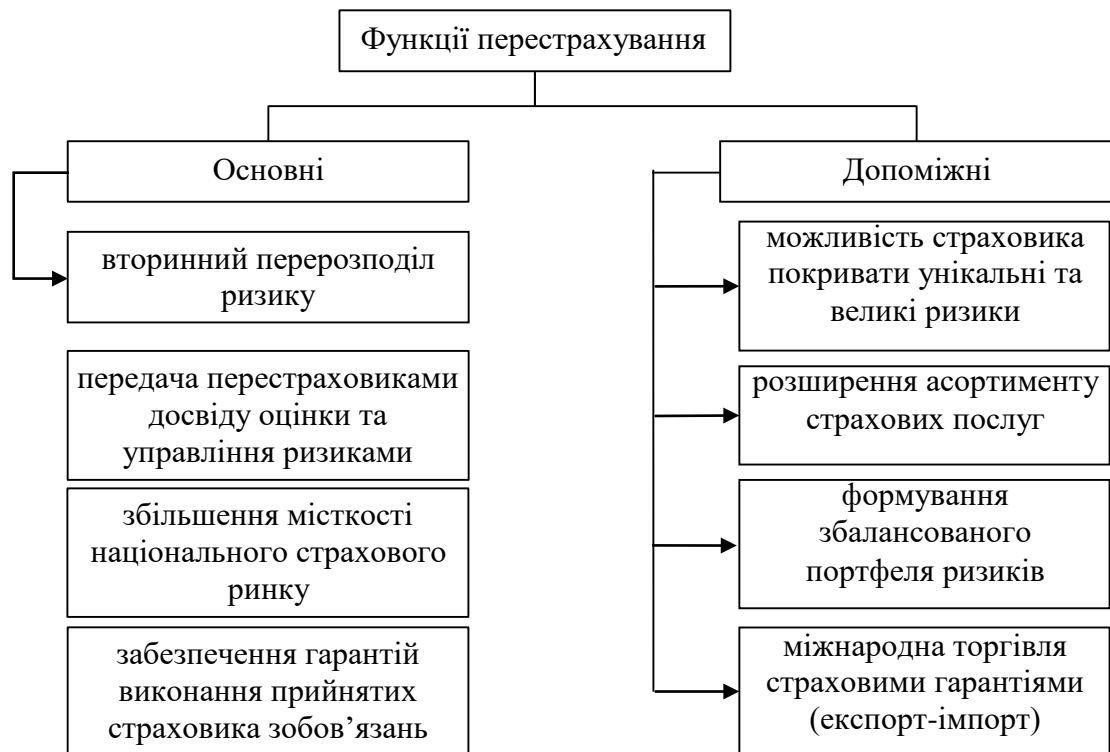

Рис 1.1. Складові синергетичного ефекту від застосування перестрахових операцій

Джерело: [42]

Подальше дослідження сутності, механізму, методів і видів перестраховання дасть змогу встановити оптимальні умови та методи застосування цих операцій з метою підвищення фінансової стійкості страхової компанії.

На основі наведеного аналізу сутності перестраховування можна виділити основні та другорядні функції перестрахової діяльності. Так, на рис. 1.3 представлено функції перестраховування, визначені на основі критичного аналізу та систематизації наукових досліджень В. Д. Базилевича, Р. Д. Василюшина, Н. М. Внукової, Л. М. Горбача, О. Д. Заруби, В. Й. Плиса.

Рис. 1.3. Функції перестраховування

Джерело: [33]

Виходячи з даних рис. 1.3, слід зазначити, що основною функцією перестраховування є перерозподіл вторинного ризику. Можливість перерозподілу ризиків за допомогою перестраховування є, звичайно, головною особливістю цієї операції та першоосовною механізмом перестраховування, який страховики, а пізніше цеденти з ретроцедентами використовують для забезпечення власної фінансової стабільності та отримання прибутку.

Перестраховування виступає не механізмом передачі ризику, а є самостійною категорією, що має специфічні риси, за якими можна виділити

його серед інших категорій і цінностей, організаційних принципів і функціонального призначення.

Виходячи з цих ознак, можна визначити роль перестраховування [28]:

- забезпечує платоспроможність страховика у разі непередбаченого збільшення частоти виникнення страхових ризиків і пов'язаного з цим збільшення кількості та обсягів страхових виплат;
- стабілізація та покращення фінансових результатів діяльності страхової компанії;
- зменшення фінансового навантаження на власний капітал страхової компанії та надання можливості вивільнення частини її активів у формі страхових резервів для використання в інших цілях. Це гомогенізація (збалансування) страхових ризиків у портфелі страхової компанії, що досягається обмеженням частини її участі у відшкодуванні;
- підвищення фінансової спроможності страховика щодо прийняття страхових ризиків та їх якісної оцінки;
- надання страховою компанією додаткових послуг страхувальникам, встановлення прийомів і методів їх основної діяльності.

Слід зазначити, що страхування та перестраховування виступають двигунами мінімізації та відшкодування можливих збитків інших суб'єктів, які звертаються до страхових компаній за страховим або перестраховим захистом. Крім того, страхові та перестрахові компанії повинні здійснювати страхову виплату при настанні страхового випадку, забезпечуючи тим самим стабільність фінансового середовища споживачів відповідних послуг. Таким чином, ці дві інституції створюють умови для безперервної роботи компаній, а також дають можливість запобігти їх банкрутству.

Перестраховування є найважливішою умовою стабільної роботи страхової компанії та гарантує її фінансову стійкість і надійність. Забезпечення чистоти ризиків сприяє забезпеченню платоспроможності та формуванню збалансованого страхового портфеля. Перестраховування, як механізм забезпечення фінансової надійності, гарантує своєчасне виконання всіх своїх

зобов'язань перед клієнтами, тобто захищені інтереси як страхової компанії, так і клієнта. Крім того, перестраховання безпосередньо впливає на значну частину основних інструментів, тобто оптимізує його діяльність, покращує фінансові показники [32].

Підсумовуючи, слід зазначити, що враховуючи той факт, що перестраховання має ключове значення для стабільного функціонування не лише кожного учасника цієї операції, а й усієї економіки держави, необхідність упорядкування відносин перестраховання та відповідного регулювання ринку перестраховання стає актуальною проблемою. Ефективність перестраховальних операцій забезпечує перерозподіл ризиків як на внутрішньому ринку, так і за його межами, запобігаючи їх накопиченню в центрі країни.

Розвиток національного ринку перестраховання та його інтеграція в міжнародний простір є необхідною умовою підвищення ємності вітчизняного ринку перестраховання та забезпечення стабільності функціонування страховиків. Взаємовигідна співпраця всіх учасників перестраховального бізнесу (цедентів, цесіонаріїв, ретроцесіонерів, перестрахових брокерів, перестраховальних пулів) призводить до підвищення фінансової стійкості кожного.

1.3. Перестраховання як механізм забезпечення фінансової стійкості страхових компаній

Досліджуючи особливості та значення перестрахової діяльності з точки зору підвищення фінансової стійкості страховика, слід зазначити, що використання зазначеного інструменту має носити комплексний та системний характер. Здійснюючи перестраховання лише з метою зменшення відповідальності в умовах значних ризиків, керівництво страхової компанії обмежує потенціал цього інструменту щодо забезпечення фінансової стабільності. Тобто, актуальним стає аналіз впливу перестрахової діяльності на

критерії (основні та додаткові) забезпечення фінансової стійкості страховика та виявлення особливостей їх взаємодії. Тому політика застосування перестрахової діяльності як методу досягнення належного рівня фінансової стійкості страхової компанії має базуватися на використанні всього спектру можливостей перестраховування [4].

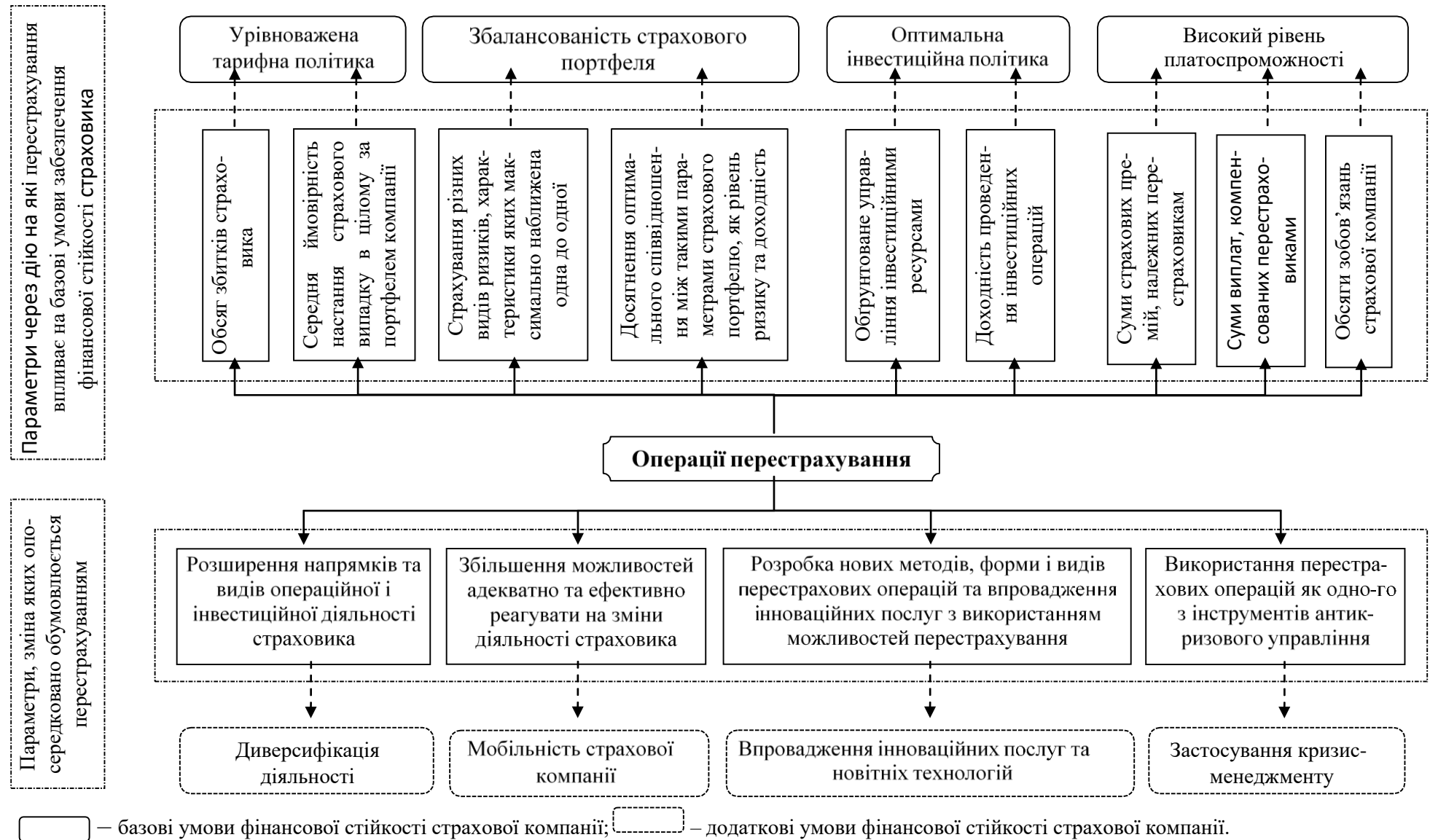
Зокрема, з метою виявлення ролі перестраховування в процесі ефективності реалізації кожного з інструментів забезпечення фінансової стійкості страхової компанії та з'ясування місця перестрахової діяльності в умовах стабільної діяльності страхової компанії. страховика в цілому, формалізуємо ці процеси за допомогою діаграми, представленої на рис. 1.4.

Доцільно стверджувати, що в рамках цілісної системи критеріїв забезпечення фінансової стійкості страхової компанії перестраховальний бізнес безпосередньо впливає на частину основних інструментів. Такими умовами є: проведення збалансованої тарифної політики, досягнення збалансованості страхового портфеля, оптимальна інвестиційна політика та висока платоспроможність. Через достатню достатність капіталу та спосіб формування страхових резервів (дві інші основні умови забезпечення фінансової стійкості) відстежити вплив перестраховування на фінансову стійкість страхової компанії практично неможливо. Така ситуація визначається відсутністю параметрів, на які може безпосередньо впливати перестраховальний бізнес.

Досліджуючи взаємозв'язок стабільної діяльності страхової компанії та перестрахового бізнесу з точки зору додаткових критеріїв забезпечення фінансової стійкості страховика, необхідно також вказати на опосередкований вплив перестраховування на ці умови, оскільки вони виступають похідними. для ефективної реалізації основних інструментів [5].

Отже, розглянемо особливості впливу перестраховування на ціноутворення страхових компаній. Рівень тарифної ставки базується в основному на розрахунку таких параметрів, як: сума збитків страховика та ймовірність настання страхового випадку. Проводимо детальний аналіз обумовленості зміни складових даних перестраховими операціями.

Рис. 1.4. Роль та місце перестраховання в забезпеченні фінансової стійкості страхової компанії

Механізм перестраховування впливає на певні показники фінансової стійкості підприємства, а саме [45]:

- впливає на тарифну політику компанії – тарифна ставка страхової компанії залежить від загальної суми збитків та ймовірності настання страхового випадку. Перестраховування ділить обсяг збитків страхової компанії, зменшує його для компанії та знижує нетто-ставку;

- впливає на складові страхового портфеля (рис. 1.5). Перерозподіл ризиків здійснюється за допомогою механізму перестраховування, включеного в страховий портфель. Страховий портфель збалансований;

- впливає на оптимізацію інвестиційної політики. Здійснюючи операції з перестраховування, страхова компанія створює вільні резерви, які можуть бути використані для інвестиційної діяльності компанії;

- впливає на платоспроможність страхової компанії. Знижуючи страхові премії за рахунок операцій з перестраховування, страховик може впливати на поточний рівень платоспроможності шляхом його зниження. У результаті збільшується різниця між фактичним і нормативним рівнем платоспроможності, що дозволяє страховій компанії стабілізувати свою діяльність [21].

Брутто-тариф (Тв)					
Нетто-тариф (Тн)		Навантаження (N)			
Нетто-тариф основний (То)	Ризикова надбавка (Тр)	Витрати на превентивні заходи (Np)	Витрати на ведення страхової діяльності (Ns)	Витрати на виплату комісій посередникам (Nk)	Прибуток (Nr)
Собівартість страхової послуги					

Рис. 1.5. Структура страхового тарифу для ризикових видів страхування

Джерело: [31]

Таким чином, перестраховування дозволяє страховику [45]:

- забезпечити передачу ризиків – страхові компанії можуть передавати ризики іншим компаніям або ділити їх між кількома компаніями;

- арбітраж – додатковий прибуток можна отримати, уклавши страховий поліс в іншому місці за нижчою ціною, ніж премія, яку страховик отримує від власників страхового поліса;

- управління капіталом компанії – страховики можуть уникнути великих збитків при передачі ризику, тим самим звільняючи додатковий капітал страхових компаній;

- межі платоспроможності – укладення додаткового додаткового страхування дозволяє страховикам прийняти нових клієнтів і уникнути необхідності залучення додаткового капіталу;

- аудит іншої страхової компанії дозволяє отримати адекватну оцінку премії.

Аналіз першого параметра дозволяє зробити висновок, що розподіляючи відповідальність з перестраховиком у межах певного ризику, страховик може зменшити розмір власних збитків від настання страхового випадку та зменшити нетто-тариф. При використанні цього інструменту для управління тарифною ставкою слід враховувати методи, форми та види операцій перестраховування. На відміну від обов'язкового перестраховування, при застосуванні його факультативного методу страховик не має гарантії покриття запланованого обсягу зобов'язання та визначення очікуваних витрат по операції, що відповідно може призвести до погіршення фінансової стійкості компанії [39].

У свою чергу, щодо здійснення пропорційного та непропорційного перестраховування (та їх видів), то в першому випадку сума збитків пропорційно розподіляється між учасниками операції і, відповідно, надає більші можливості для гнучкого встановлення тарифів. тарифний рівень. У ході непропорційної реалізації страхова компанія має змогу чітко передбачити максимальний рівень власних витрат і таким чином забезпечити досягнення заданого рівня нетто-тарифу.

Досліджуючи вплив перестраховування на ймовірність настання страхового випадку, зазначимо, що в умовах висококонкурентного страхового ринку вирішальне значення має здатність страховика встановити мінімальний рівень

тарифної ставки. Доцільність реалізації такого підходу можлива за умови, що не порушується достатня фінансова стійкість страхової компанії, коли співвідношення між ймовірністю настання страхового випадку, що відповідає прийнятому на страхування ризику, та його середнім рівнем у частині всього застрахованого портфеля відповідає допустимій величині. Зниження тарифної ставки за ризиком з високою ймовірністю настання можливе, якщо середній рівень ймовірності настання збитку для всього портфеля страхової компанії значно нижчий. Одним із інструментів зниження середньої ймовірності настання страхових випадків з урахуванням структури страхового портфеля є проведення операцій перестраховання. Це призводить до зменшення утримання страховика за діючими договорами (пасивне перестраховання), а також до можливості залучення нових видів ризиків (активне перестраховання) [28].

При розгляді впливу перестраховання на наступну умову забезпечення фінансової стійкості – досягнення збалансованості страхового портфеля – особливого значення набуває визначення критеріїв, зміна яких зумовлена перестрахованням. До них належать:

- страхування різних видів ризиків, характеристики яких максимально наближені між собою (ймовірність настання страхового випадку, рівень відповідальності, сума отриманих премій, термін дії договору);

- досягнення оптимального співвідношення між параметрами страхового портфеля, такими як рівень ризику та прибутковість.

Умова однорідності характеристик, прийнята в ризиковому страхуванні, досягається пасивним перестрахованням. Таким чином, шляхом зміни значень ймовірності настання страхового випадку, рівня відповідальності та розміру премій та коригування їх до середнього значення всього портфеля страхової компанії, його структура збалансована [31].

При цьому досягнення додаткових обсягів премій, різних видів ризиків і умов договорів страхування відбувається за рахунок активного перестраховання. Як перестраховик, страхова компанія має можливість залучати ризики, які не входять до її портфелю, і управляти тривалістю

існуючих типів договорів (беручи на себе ризики, тривалість яких відрізняється від тривалості вже укладених договорів страхування). Крім того, процес активного перестраховування супроводжується надходженням відповідного рівня премій, що разом з їх переведенням у пасивне перестраховування призводить до збалансування страхового портфеля за цією ознакою.

Враховуючи особливості впливу перестрахового бізнесу на досягнення оптимального співвідношення рівня ризику та прибутковості, слід зазначити, що першочерговим завданням менеджменту страхової компанії є одночасна мінімізація ризику та максимізація прибутковості її діяльності. Практична реалізація цієї стратегії ускладнюється комплексом проблем, головна з яких полягає в тому, що найбільш прибутковими видами страхування є ризики з найбільшою ймовірністю збитків.

Це потребує відповідного визначення оптимального співвідношення між рівнем ризику та прибутковістю страхового бізнесу, що дозволяє збалансовано структурувати портфель страхової компанії. Оптимізація співвідношення між заданими параметрами передбачає максимізацію прибутку. За умови досягнення гранично допустимого рівня ризику з точки зору фінансової стійкості підприємства важливим є контроль останнього показника [49].

Одним із найефективніших інструментів є перестраховування. Визначивши гранично допустимий рівень ризику, керівники страхової компанії можуть використовувати різні форми, методи і види перестраховування для зниження значних ризиків шляхом передачі певної частини відповідальності за ними (пасивне перестраховування) і додатково залучати види страхування з нижчий рівень ризику (активне перестраховування). Таким чином, шляхом перерозподілу ризиків, що складають страховий портфель, за допомогою операцій перестраховування відбувається його балансування.

Проаналізовано вплив перестрахового бізнесу на загальну інвестиційну політику страхової компанії та проведено дослідження критеріїв, які визначають цей вплив. Таким чином, ефективність інвестиційної політики визначається обґрунтованим розміщенням страхових резервів, ефективним

використанням вільних фінансових ресурсів та прибутковістю інвестиційної діяльності. У рамках дослідження даного питання проведено моніторинг впливу перестрахової діяльності на інвестиційну політику страховика в контексті використання страхових резервів за допомогою активного перестраховування та прибутковості інвестиційної діяльності за їх пасивного способу функціонування [27].

Страхова компанія, яка здійснює перестраховування ризиків інших страховиків, зобов'язана з отриманих премій формувати фінансові ресурси, які спрямовуються на покриття своїх зобов'язань у разі настання страхового випадку. Завдяки тому, що кошти цих страхових резервів є тимчасово вільними протягом певного часу, страховик має можливість їх інвестувати. Ефективне використання цих інвестиційних ресурсів супроводжується додатковим доходом для страхової компанії в майбутньому, що дозволить покрити непередбачені збитки і тим самим підвищити фінансову стійкість страховика. Розглядаючи пасивне перестраховування, слід зазначити, що розміщення активів страховою компанією у формі претензій до перестраховиків також можна вважати інвестиційною діяльністю. Таким чином, настання страхового випадку є обов'язковою умовою для отримання страховиком доходу, а сума, що його характеризує, є частиною збитків, які страховик виплатив би без перестраховування. Премії, передані перестраховику, вважаються витратами, якщо страховий випадок не настав [26].

Здійснюючи операції з перестраховування, страховик має можливість розширити сфери операційної та інвестиційної діяльності, запровадити новітні інструменти ведення перестрахової діяльності тощо.

Як механізм впливу на показники фінансової стійкості виникає необхідність визначення обсягу використання перестраховування та встановлення гранично допустимих меж його застосування. А. О. Бойко пропонує такі фінансові показники для оцінки перестрахової діяльності [37]:

Коефіцієнт залежності від перестраховування:

$$K_{з.н.} = \frac{S_{pr}}{P} \times 100 \% , \quad (1.1)$$

де S_{pr} – розмір страхових премій, належних перестраховикам;

P – загальна сума отриманих бонусів.

Цей показник відображає вплив перестраховика на страхову компанію з точки зору своєчасного та повного виконання страховиком власних зобов'язань.

Рівень участі страховика в перестраховому бізнесі:

$$K_{y.c.n.} = \frac{\frac{K_b}{S_{sp}} \times НП}{BK} \times 100 \% , \quad (1.2)$$

де K_b – сума комісійної винагороди від перестраховування;

S_{sp} – сума страхових премій, належних перестраховикам;

НП – незароблені суми страхових премій, що належать перестраховикам;

БК – власний капітал.

Порівняно з першим показником, який відображає пасивний метод перестраховування, рівень участі страховика в перестраховому бізнесі свідчить про ефективність як активного, так і пасивного перестраховування.

Таким чином, при розрахунку цих коефіцієнтів можна оцінити вплив перестрахової діяльності на страховика та оцінити ефективність їх використання як інструменту підвищення фінансової стійкості страховика [24].

Якщо страхувальник хоче ближче розглянути майбутній перестраховий захист, слід враховувати кілька важливих моментів. По-перше, процес перерозподілу частини страхової відповідальності через канали перестраховування іноді може починатися ще до укладення договору прямого страхування, тобто вже на етапі переговорів між страхувальником і страховиком (попереднє розміщення ризику). Це особливо необхідно при страхуванні великого ризику або небезпечного об'єкта. По-друге, правильний

вибір перестраховика є важливою умовою надійності перестраховального захисту. Основними критеріями вибору надійного перестраховика є [41]:

- розмір статутного капіталу та інших майнових фондів перестраховика;
- платоспроможність і фінансова стійкість;
- стан страхових резервів та їх розміщення;
- структуру активів та їх ліквідність;
- показники в рейтингу серед інших компаній;
- репутація на ринку перестраховування;
- професійний досвід роботи на ринку;
- наявність зв'язків з міжнародними перестраховими компаніями.

Крім того, слід зазначити, що відносини перестраховування мають договірний характер.

Договір перестраховування, укладений між перестраховиком і перестраховиком, можна умовно поділити на дві основні частини. Перша частина відображає основні положення договору прямого страхування, що лежить в основі даного перестраховування, і містить найменування та характеристики предмета страхування, перелік застрахованих ризиків, страхові суми тощо. Друга частина регламентує умови перестраховування та містить такі показники: у вигляді частки перестрахової участі в ризику, перестрахованих ризиків, розміру перестрахової комісії і т. д. Крім того, договір перестраховування, як і будь-який інший договір, регулюється вимогами цивільного законодавства і повинен містити такі пункти: відомості про сторони, порядок здійснення належних платежів тощо, а також у міжнародному перестраховуванні арбітражні застереження та порядок вирішення спірних ситуацій [20].

Відносини перестраховування базуються на двох основних принципах: відшкодування та доброї волі. Принцип відплати полягає в обов'язку перестраховика виплатити перестраховику відшкодування пропорційно до його частки участі, і тільки якщо останній виплатив відповідне страхове відшкодування страхувальнику, а принцип сумлінності є обов'язком

перестраховика. перестраховувальник. Перестраховик зобов'язаний надати перестраховику повну та достовірну інформацію про перестраховання до укладення договору перестраховання і, крім того, повідомляти перестраховика про будь-які зміни рівня ризику протягом терміну перестраховання. Порушення цього обов'язку може призвести до відмови перестраховика у виплаті страхового відшкодування у зв'язку зі страховим випадком, що настав [14].

Велику роль у перестрахованні відіграють перестрахові пули. Існує два типи пулів: страховий пул і пул перестраховання. Страховий пул передбачає продаж полісів, у яких усі учасники беруть на себе заздалегідь узгоджену частку відповідальності. Пул перестраховання означає, що страхові компанії самостійно видають поліси, мають узгоджену частку, а решта передається пулу для основних квот або надлишків. Механізм перестраховального пулу діє як посередник при розподілі ризиків перестраховання між його учасниками. Враховуючи міжнародний досвід, було б доцільно формувати пули у страхуванні ризиків з можливою відповідальністю за катастрофи, наприклад, ядерних ризиків, корпусів суден, авіаційних ризиків.

Потреба в перестрахованні зростатиме з кожним днем, оскільки страхується все більше великих і специфічних ризиків. Використовуючи перестраховання, страхова компанія має можливість захистити себе від випадкових або непередбачених обставин, які призводять до відхилення збитків від фактичного рівня в поточному році. Таким чином, перестраховання є важливою передумовою забезпечення фінансової стійкості та нормального функціонування страхової компанії незалежно від рівня капіталу та страхових резервів.

За допомогою фінансової підтримки страхової компанії перестраховик працює над розширенням своєї страхової діяльності. Це важливий момент для страхової компанії, яка хоче розширити свої можливості. Започатковуючи нові види страхування, страховик може активно використовувати перестраховання, що дає змогу отримати необхідний досвід таким безпечним способом [18].

Механізм перестраховання забезпечує захист страховиків, допомагає захистити страхувальників, працівників від втрати роботи, акціонерів від втрати прибутку, а держава має гарантії у сфері податкових надходжень від страхової діяльності.

Висновки до розділу 1

Перестраховання є важливою частиною страхового ринку України. На сучасному етапі розвитку ринок перестраховання ще знаходиться на початковій стадії становлення і ще не повністю відповідає потребам страхового ринку. Дослідження досвіду страхової діяльності в країнах з розвинутою економікою доводять, що без створення надійної системи перестраховання неможливе подальше вдосконалення страхової діяльності.

У процесі перестраховання склалися дві форми – факультативна та обов'язкова. Цедент використовує факультативне перестраховання лише тоді, коли він не має певної страхової суми і дохід від перестраховання закінчився або коли договір містить ризики, які не є частиною обов'язкового страхування. Непропорційні договори перестраховання в даний час користуються більшою популярністю, оскільки вважаються більш зручними в розробці і застосуванні, але менш прибутковими, ніж договори пропорційного перестраховання.

За допомогою фінансової підтримки страхової компанії перестраховик працює над розширенням своєї страхової діяльності. Це важливий момент для страхової компанії, яка хоче розширити свої можливості. Започатковуючи нові види страхування, страховик може активно використовувати перестраховання, що дає змогу отримати необхідний досвід таким безпечним способом.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В УКРАЇНІ

2.1. Тенденції розвитку перестрахової діяльності в Україні в сучасних умовах

В сучасних умовах, коли країна перебуває у стані війни, в умовах постійних змін, ризиків, технологічних змін, а також економічних дисбалансів страховий сектор економіки, як і будь-яка інша галузь, потребує радикальних змін в управлінні своєю діяльністю. За відсутності своєчасного державного регулювання функціонування страхового ринку України, зниження існуючих ризиків та вирівнювання ситуації, що склалася внаслідок військової агресії російської федерації, страховий ринок як галузь економіки країни може перебувати на рівні ризик падіння. Тому дослідження даного питання є необхідним для забезпечення стабільності функціонування, конкурентоспроможності та платоспроможності страхових компаній на страховому ринку України.

Розвиток страхового ринку України дуже тісно пов'язаний з процесом перестраховання, який забезпечує створення максимально ризикового портфеля, його збалансованість та додаткові можливості для інвестування страхових резервів. Тому зростання попиту на страхові послуги змушує вітчизняних перестраховиків розвивати свою діяльність в конкурентному середовищі шляхом підвищення якості страхових продуктів, розширення їх асортименту, зміцнення власної бази, удосконалення програм перестраховання, удосконалення процедур і методів корпоративного управління. Усі ці заходи забезпечують досягнення головної мети існування будь-якої страхової компанії – своєчасне та повне виконання нею своїх фінансових зобов'язань перед

страхувальником щодо виплати страхового відшкодування у разі настання події, передбаченої страхуванням [39].

Досліджуючи стан страхового ринку України та діяльність його учасників, окрім вивчення чинного законодавства та визначення факторів впливу, необхідно також проаналізувати основні показники страхового ринку України (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні показники страхового ринку України за 2020–2023 рр., млн.грн.

Показники		Кількість зареєстрованих страховиків	Кількість укладених договорів страхування (тис. од.)	Сформовані страхові резерви	Валові страхові премії	Валові страхові виплати	
Період	2020 р.	I кв.	225	40530,80	31965,50	11548,80	3749,90
		I-II кв.	215	57899,89	28467,25	21018,26	7043,88
		I-III кв.	215	89434,50	29623,04	32967,07	11131,90
		I-IV кв.	210	120576,75	34192,96	45175,93	14853,56
	2021 р.	I кв.	208	29248,81	34210,70	12040,51	4378,38
		I-II кв.	181	62769,51	35027,54	24779,84	8703,26
		I-III кв.	169	99939,96	35642,84	38070,65	13427,67
		I-IV кв.	155	131561,93	36555,68	49707,97	17958,31
	2022 р.	I кв.	145	20102,10	36382,72	9680,21	3180,38
		I-II кв.	142	39705,38	36502,38	17656,41	6016,40
		I-III кв.	139	60380,28	39794,01	28573,69	9502,27
		I-IV кв.	128	88002,98	41000,58	39661,78	13001,40
	2023 р.	I кв.	122	20228,90	41329,27	10116,39	3839,77
		I-II кв.	115	40774,77	42481,79	21354,70	7817,50
		I-III кв.	111	73352,95	44888,33	34141,75	12027,37
		I-IV кв.	101	94821,50	46781,22	47014,98	16867,33

Джерело: розраховано на основі даних [35]

З 1 липня 2020 року суттєво зросли вимоги до учасників страхового ринку у зв'язку з реалізацією проекту «Спліт», який передбачав передачу НБУ таких функцій, як регулювання та нагляд за страховиками, що призвело до різкого зменшення кількості страхових компаній на страховому ринку України [35].

Майже 55% страховиків залишили ринок страхових послуг: близько 30% страхових компаній залишили ринок ще до повномасштабного вторгнення, переважно ті установи, які не обслуговували населення та не здійснювали

значних виплат; з початком активних бойових дій зменшилася частка страхових компаній на 25%, страховиків, зареєстрованих на тимчасово окупованих територіях (5%), та учасників ринку, які здійснювали свою діяльність з порушенням законодавства, нормативних вимог та зобов'язань або надавали не-прозорі політики залишили ринкову структуру власності (20%).

Слід зазначити, що прийняття НБУ повноважень щодо регулювання та моніторингу діяльності страхових компаній відобразилося на страховому ринку України, за винятком того факту, що кількість його учасників скоротилася зміною таких кількісних та вартісних показників, як: кількість укладених договорів страхування, створених страхових резервів, валових страхових премій та виплат (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Аналіз основних показників страхової діяльності на страховому ринку
України за 2020–2023 рр., млн. грн.**

Відхилення		Кількість зареєстрованих страховиків	Кількість укладених договорів страхування (тис. од.)	Сформовані страхові резерви	Валові страхові премії	Валові страхові виплати
Відхилення 2020 р.	Абсолютне (+/-)	-15	80045,95	2227,46	33627,13	11103,66
	Відносне (%)	-6,67	197,49	6,97	291,17	296,11
Відхилення 2021 р.	Абсолютне (+/-)	-53	102313,12	2344,98	37667,46	13579,93
	Відносне (%)	-25,48	349,80	6,85	312,84	310,16
Відхилення 2022 р.	Абсолютне (+/-)	-17	67900,88	4617,86	29981,57	9821,02
	Відносне (%)	-11,72	337,78	12,69	309,72	308,80
Відхилення 2023 р.	Абсолютне (+/-)	-21	74592,60	5451,95	36898,59	13027,56
	Відносне (%)	-17,21	368,74	13,19	364,74	339,28

Джерело: розраховано на основі даних [35]

При стабільному функціонуванні страхового ринку кількість укладених договорів страхування збільшується, однак вплив негативних факторів призводить до тенденції до зменшення. У 2020 році, коли частка ринку страхових компаній була вищою, кількість договорів між страховиками та

страхувальниками значно нижча порівняно з 2021 роком, що пояснюється спалахом пандемії COVID-19. Подібна ситуація спостерігається у 2022–2023 роках, що пов'язано з активними бойовими діями на території України.

Обсяг створених страхових резервів стабільно зростає (2020 рік – 6,97%; 2022 рік – 12,69%; 2023 рік – 13,19%), крім 2021 року (6,85%) у зв'язку з захворюваністю на COVID-19.

Динаміка зміни показника валових страхових премій подібна до показника валових страхових виплат. За цими показниками протягом досліджуваного періоду спостерігається тенденція до зростання з незначним зниженням у 2022 році, спричиненим вторгненням російської федерації на територію України.

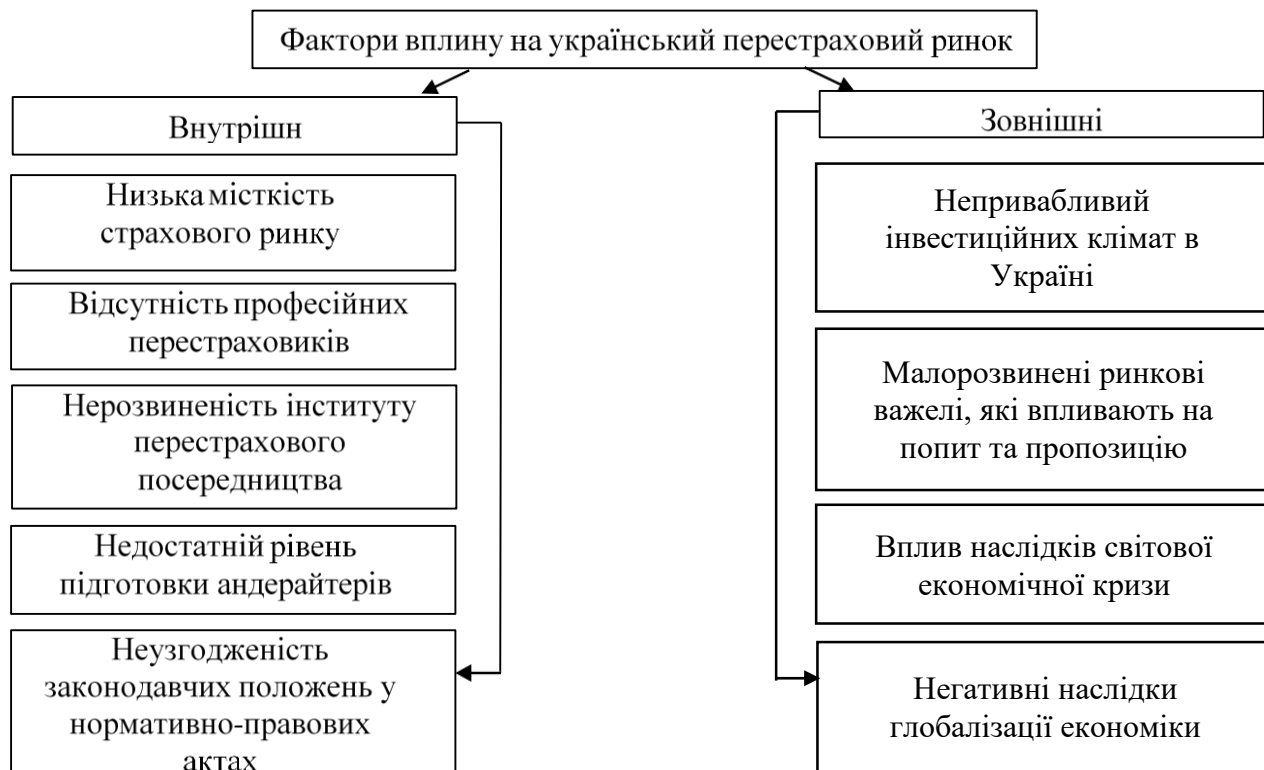
Сьогодні в Україні відбувається реформування всієї економічної системи, що відбивається і на ринку фінансових послуг, до якого входить і сфера перестрахування. На початковому етапі становлення ринку перестрахування професійних перестраховиків не було. Це пояснюється тим, що кількість перестраховиків була невеликою, а перестрахування відбувалося між самими страховиками, які передавали відповідальність за ризики один одному. Самі перестрахові компанії почали формуватися лише тоді, коли виникла гостра необхідність передачі ризиків у перестрахування, але ці компанії займалися лише прийняттям ризиків від страховиків.

До внутрішніх факторів, що визначають розвиток вітчизняного ринку перестрахування, належать: нормативно-правовий обов'язок перестраховувати ризики, що перевищують 10% потужності компанії; розрахунок зовнішнього перестраховика; вплив премії на податкові зобов'язання; слабка ринкова капіталізація через відкладений інвестиційний попит. До зовнішніх факторів належать: великий обсяг міжнародних перестраховиків; велика пропозиція офшорного перестрахування; рейтинг перестраховиків; концентрація міжнародного ринку перестрахування за рахунок злиттів і поглинань [28].

Таким чином, ринок перестрахування перебуває під впливом великої кількості різноманітних факторів, що зумовлює необхідність постійного

моніторингу стану ринку страхування та перестраховання та оперативного реагування при виникненні кризових чи негативних явищ.

На рис. 2.1 представлено більш детальний опис факторів, що впливають на ринок перестраховання в Україні.

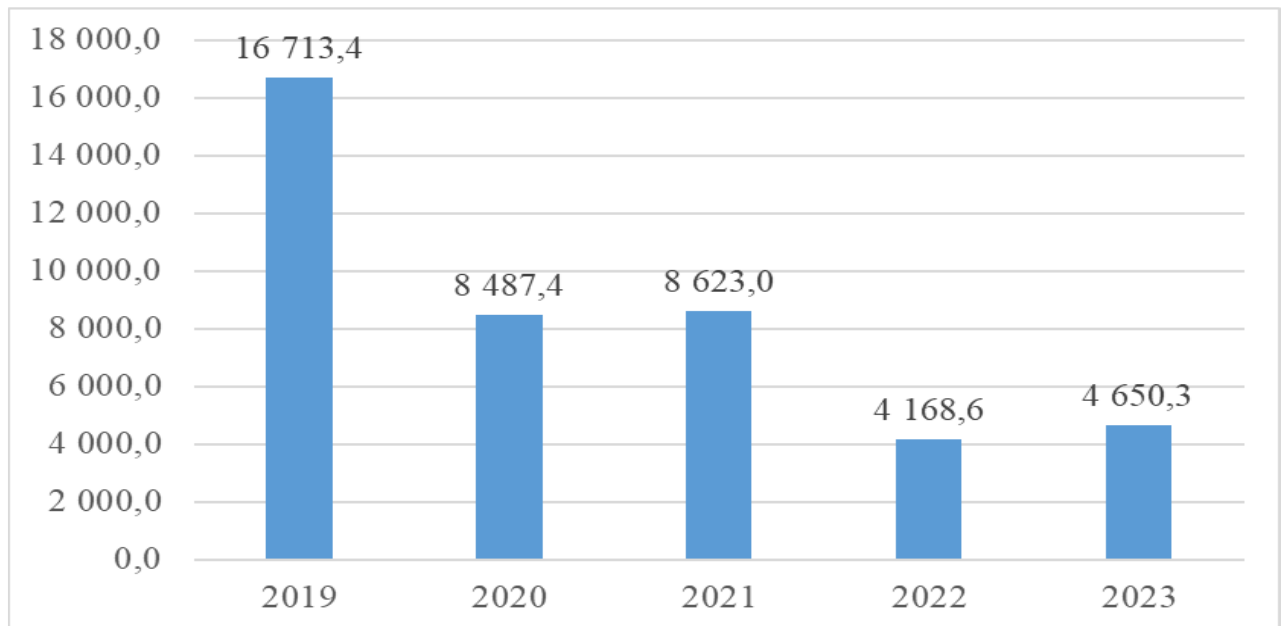
Рис. 2.1. Фактори впливу на ринок вітчизняного перестраховання

Джерело: [42]

Зараз, під впливом кризи, на міжнародному ринку перестраховання почали відбуватися зміни, тому можна сказати, що зараз сприятливий час для вдосконалення та вдосконалення реалій українського перестраховання. Вітчизняним компаніям необхідно вивчати світові ринки перестраховання, оскільки залучення іноземних перестраховиків на український страховий ринок сприятиме підвищенню якості послуг у сфері страхування та перестраховання, отриманню нових технологій та досвіду, покращенню регулювання страхової діяльності з боку держави, використовуючи світовий досвід.

Враховуючи важливість такого елемента страхової галузі України як перестраховання та його місце у функціонуванні всієї економічної системи

держави, необхідно враховувати коливання розмірів страхових виплат перестраховикам у період 2019-2023 рр. в Україні, які представлені на рис. 2.2.

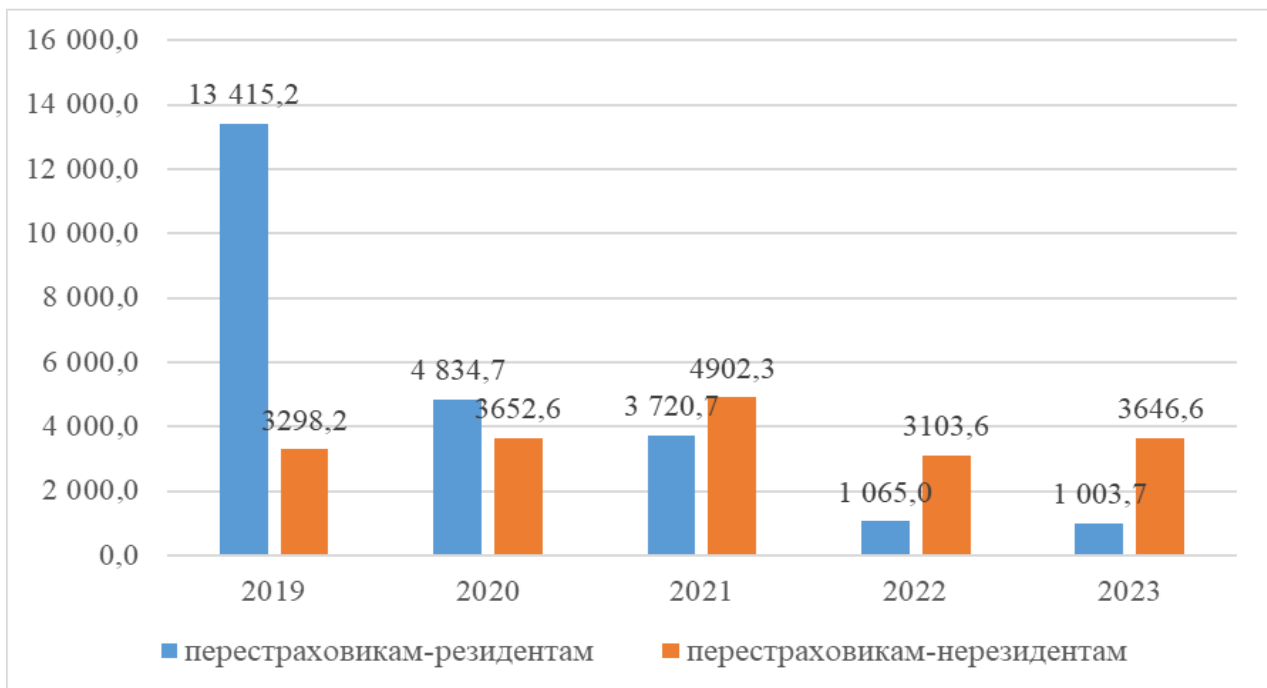
Рис. 2.2. Динаміка обсягу страхових платежів, належних перестраховикам в Україні за період 2019-2023 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано на основі даних [35]

Дивлячись на наведені вище дані, відразу видно, що є певна тенденція до зменшення обсягів страхових виплат, а саме 2020 рік характеризується стрімким падінням. У 2023 році значення цього показника порівняно з 2019 роком зменшилось на 12063,1 млн грн, тобто на 72,2%. Особливо значне зниження відбулося через поширення пандемії COVID-19 та війну, що посилює негативні настрої в розвитку як ринку перестраховування, так і страхового ринку в цілому, що підтверджується погіршенням підприємницької діяльності на внутрішньому рівні.

Якщо говорити про зміну обсягу страхових виплат перестраховикам, а саме щодо резидентів і нерезидентів, то з їх коливаннями можна ознайомитись на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Динаміка обсягу страхових платежів, належних перестраховикам в Україні за період 2019-2023 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано на основі даних [35]

Оцінюючи наведену інформацію на рис. 2.3, слід зазначити, що сума страхових платежів вітчизняних перестраховиків-резидентів має подібну до попереднього загального показника тенденцію, оскільки вони становлять більшу питому вагу та зменшилися на кінець аналізованого періоду на 12 411,5 млн. грн. а саме на 92,5%. Таке зрушення може свідчити про вплив девальваційних процесів, які відбувалися з національною грошовою одиницею та стали причиною певних труднощів у розрахунках страхових компаній при купівлі валюти з метою переказу чи здійснення розрахунків з іноземними особами.

Зі страховими виплатами перестраховикам-нерезидентам ситуація була дещо іншою, насамперед через те, що вони мали меншу загальну питому вагу та були нечітко описані в окремі роки, тому їх сума заборгованості за 2019–2023 роки зросла на 348,4 млн грн, або на 10,6%. Станом на 2021 рік вперше за останні п'ять років цей показник перевищив еквівалент вітчизняних перестраховиків, що може бути певним індикатором зменшення фінансових

ресурсів, пов'язаних із трансфертом ризиків за кордон, збільшення інтенсивності відтоку валюти, що виражається в переміщенні перестрахових премій за кордон і одночасною неможливістю здійснення контрольних заходів з боку контролюючих органів України. Разом з тим, завдяки наявним особливостям є можливість сприяти загостренню конкуренції між суб'єктами ринку перестраховування і тим самим підвищити якість послуг перестраховиків [32].

Волатильність резервів перестраховиків є передвісником несприятливих процесів, оскільки дає змогу зіткнутися з такими проблемами, як погіршення надійності, платоспроможності компаній та можливості своєчасно та в повному обсязі здійснити захист інтересів клієнтів щодо майна, що є необхідною умовою успішного функціонування представників ринку.

Однією з головних складових, що характеризують специфіку ринку перестраховування, є його початковий масштаб, який передбачає передачу достатньо великих ризиків з підвищеним ступенем небезпеки в інші країни для здійснення захисних заходів з метою запобігання виникненню ситуацій, які будуть призводити до втрати перестраховиками можливості перераховувати платежі. Зміна показників зазначеного сегмента представлена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка показників вихідного перестраховування, млн. грн.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абс. відхил., +, - 2023/2019	Відн. відхил., % 2023/2019
Частка страхових платежів, належних перестраховикам	5 798,3	5 925,2	5 349,9	3 396,4	3 974,5	-1823,8	-31,5
Питома вага перестраховування у страхових платежах, %	21,46	18,95	15,41	11,13	10,63	-10,83	-50,5

Джерело: розраховано на основі даних [35]

З даних, наведених у табл. 2.3 видно, що частка вихідних перестрахових платежів перестраховикам протягом останніх п'яти років неухильно та стабільно зменшилися на 1823,8 млн. грн., або на 31,5 %.

Динаміка питомої ваги вихідного перестраховування у страхових виплатах за даними табл. 2.3 відповідно був аналогічним, характеризуючись стабільним абсолютним зниженням у 2023 році порівняно з 2019 роком на 10,83%.

Отже, проаналізувавши дані за 2019–2023 роки, можна зробити висновок, що ринок перестраховування в Україні має свої особливості, проте під впливом багатьох деструктивних макроекономічних факторів у різних сферах та недостатнього рівня стабільності через війну, склалася нестабільна ситуація з періодичними коливаннями і зниження показників страхової діяльності, страхових премій, резервів і частки перестраховування.

2.2. Аналіз забезпечення фінансової стійкості ПрАТ СК «Уніка»

Страхова група UNIQA є провідною страховою групою на своїх ключових ринках Австрії та Центральної та Східної Європи. В Україні Страхова група UNIQA представлена фінансовою групою «УНІКА Україна», до складу якої входять страхові компанії «УНІКА» (non-life) та «УНІКА Life» (life). Нині понад 1000 співробітників УНІКА в Україні обслуговують майже 1 млн страхових полісів [13].

Страхова компанія «Уніка» працює на ринку non-life страхування в Україні понад 29 років і займає лідируючі позиції за збором страхових премій, платежів, активів і частки ринку non-life страхування.

Страхова компанія «Уніка» отримала міжнародний сертифікат та золоту медаль «Customer's Friend Superior Excellence» за відмінні відносини з клієнтами від Міжнародної асоціації сертифікації ICERTIAS.

Для кращого розуміння ефективності ПрАТ СК «Уніка» необхідно проаналізувати її основні техніко-економічні показники (табл. 2.4).

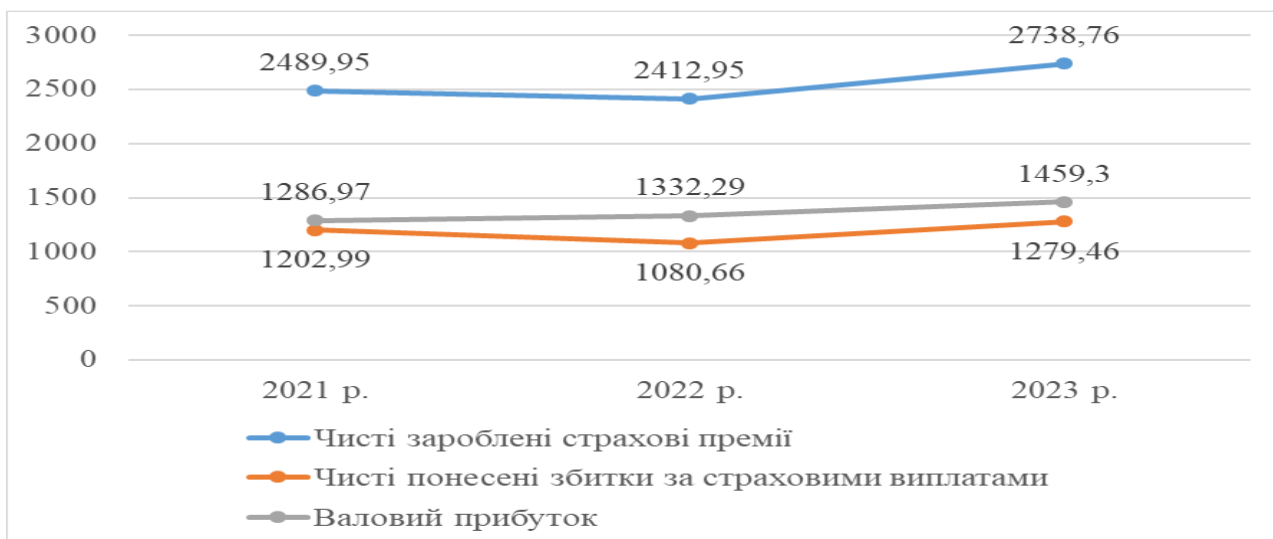
Таблиця 2.4

**Основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ СК «Уніка» за
2021-2023 рр.**

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Темп зростання, %	
				2023/2021 рр.	2023/2022 рр.
Чисті зароблені страхові премії	2489,95	2412,95	2738,76	10,0	13,5
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	1202,99	1080,66	1279,46	6,4	18,4
Адміністративні витрати	424,13	352,56	442,88	4,4	25,6
Витрати на збут	652,01	648,77	685,72	5,2	5,7
Інші операційні витрати	36,22	69,54	119,95	231,2	72,5
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток)	106,28	261,41	210,74	98,3	-19,4
Чистий фінансовий результат: (прибуток)	144,39	330,48	412,75	185,9	24,9

Джерело: розраховано на основі даних [34]

На рис. 2.4 представлено основні економічні показники ПрАТ СК «Уніка».

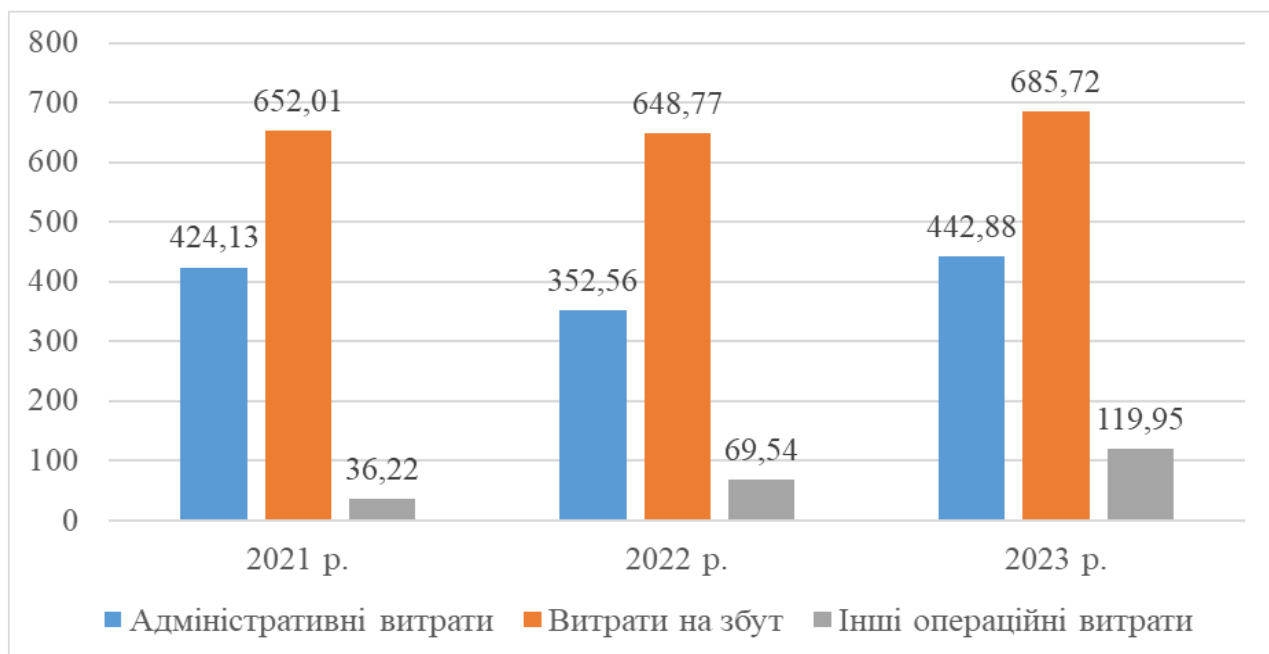
Рис. 2.4. Основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 роки, млн. грн.

Джерело: побудовано на основі даних [34]

Чисті зароблені страхові премії, які визначаються як дохід від сум страхових платежів (страхових премій, страхових премій) протягом розрахункового періоду після вирахування часток страхових премій, мали тенденцію до зростання на 248,81 м. грн. або на 10,0% у 2023 році в порівнянні з 2021 роком.

Що стосується чистих збитків від страхових виплат, то цей показник у 2023 році зріс на 76,47 млн. грн. або на 6,4% по відношенню до 2021 року. Таку ситуацію можна пояснити зростанням чистого доходу від страхових премій у 2023 році.

На рис. 2.5 наведено окремі види витрат ПрАТ СК «Уніка» у період 2021-2023 рр.

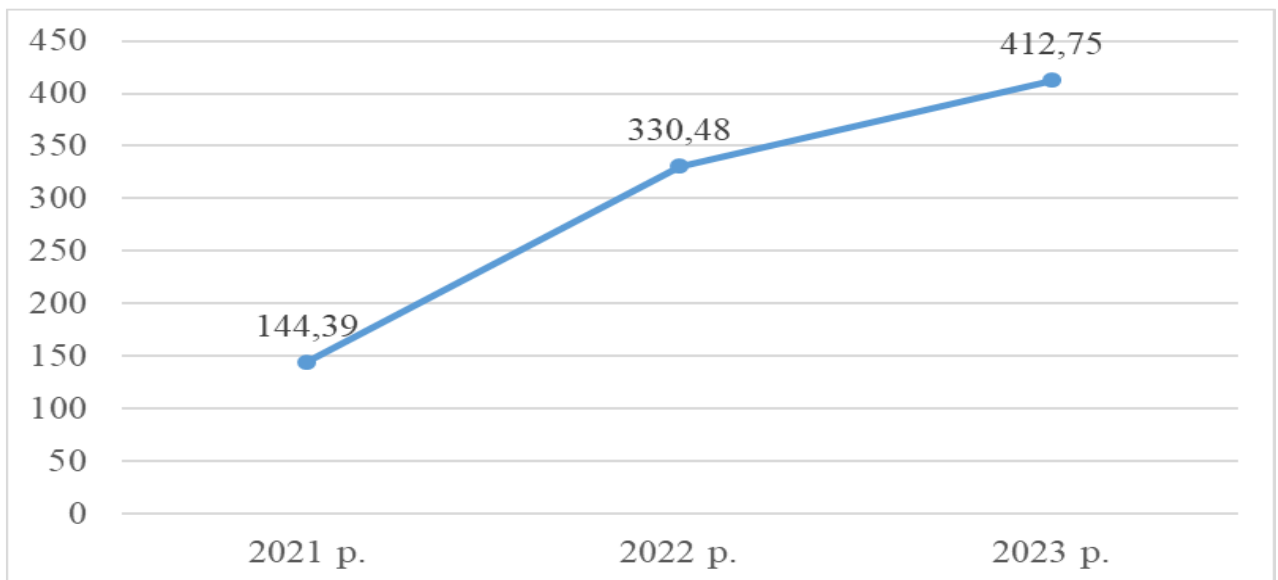

Рис. 2.5. Окремі види витрат ПрАТ СК «Уніка» протягом 2021-2023 років, млн. грн.

Джерело: побудовано на основі даних [34]

Згідно з даними, найбільший відсоток витрат ПрАТ СК «Уніка» припадає на витрати на збут, які у 2021-2023 роках мали тенденцію до зростання, на 33,71 млн. грн. Подібна ситуація виникла з адміністративними та іншими операційними витратами. У 2023 році вони збільшилися на 18,75 млн. грн. та 83,73 млн. грн. відповідно.

Аналіз чистого фінансового результату (прибутку) допоможе зрозуміти ефективність фінансової діяльності ПрАТ СК «Уніка» та визначити можливості для покращення. На рис. 2.6 показано значення чистого прибутку ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 роки.

Рис. 2.6. Чистий прибуток ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 роки, млн. грн.

Джерело: побудовано на основі даних [34]

За отриманими даними розрахунку простежується наступна ситуація. У 2023 році чистий прибуток збільшився майже в три рази, а саме на 268,36 млн. грн. або на 185,9 %, що свідчить про позитивну динаміку.

Аналіз операційних витрат ПрАТ СК «Уніка» наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз структури операційних витрат ПрАТ СК «Уніка», млн. грн.

Елемент витрат	2021 р.	Структура витрат, %	2022 р.	Структура витрат, %	2023 р.	Структура витрат, %
Матеріальні затрати	4,53	0,4	4,4	0,4	6,6	0,5
Витрати на оплату праці	250,82	22,5	266,43	23,9	347,88	27,9
Відрахування на соціальні заходи	50,04	4,5	49,24	4,4	54,97	4,4
Амортизація	22,31	2,0	25,58	2,3	38,92	3,1
Інші операційні витрати	784,66	70,5	768,68	69,0	800,2	64,1
Разом	1112,37	100,0	1114,31	100,0	1248,56	100,0

Джерело: розраховано на основі даних [34]

За даними табл. 2.5, основна частка операційних витрат у 2021-2023 роках припадає на інші операційні витрати. Відповідно матеріальні витрати

займають найменшу питому вагу в структурі операційних витрат. Загальна сума операційних витрат у 2023 році зросла в порівнянні з 2021 роком на 136,19 млн. грн. абр на 12,2 %.

Для кращого розуміння фінансово-господарської діяльності досліджуваної страхової компанії доцільно оцінити її баланс. Даний аналіз дозволить оцінити активи балансу, тобто відобразить частину бухгалтерського балансу, в якому в 2021-2023 роках відображаються всі наявні в даній компанії матеріальні цінності, кошти і заборгованість. Це ж стосується і відповідальності, тобто відображення сукупності всіх зобов'язань страхової компанії. У табл. 2.6 наведено структуру активів балансу ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 роки.

Таблиця 2.6

Структура активу балансу ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 роки

Актив	Балансова вартість, млн. грн.			Структура, %		
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
I. Необоротні активи	1 324,28	756,97	1 149,98	43,6	22,1	29,9
II. Оборотні активи	1 714,34	2 675,21	2 694,80	56,4	77,9	70,1
Баланс	3 038,62	432,18	3 844,78	100,0	100,0	100,0

Джерело: розраховано на основі даних [34]

Як видно з табл. 2.6, оборотні активи становили більшу частку в структурі активів балансу в 2021 році і відповідно значно зросли до рівня 770,1 % в 2023 році.

Щодо пасиву балансу ПрАТ СК «Уніка» (табл. 2.7) можна зробити висновок, що у 2023 році основну питому вагу мали поточні зобов'язання, тобто зобов'язання на строк менше 12 місяців. Власний капітал у структурі пасиву балансу в 2021 році становив 29,0 %, а в 2023 році – 44,1%. Найменшу частку в пасиві балансу ПрАТ СК «Уніка» за 2023 рік мали довгострокові зобов'язання.

Структура пасиву балансу ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 рр.

Пасив	Балансова вартість, млн. грн.			Структура, %		
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
I. Власний капітал	880,73	1 241,06	1695,67	29,0	36,2	44,1
II. Довгострокові зобов'язання	1 658,56	124,56	67,44	54,6	3,6	1,8
III. Поточні зобов'язання	499,32	2066,57	2081,67	16,4	60,2	54,1
Баланс	3 038,62	3432,18	3844,78	100,0	100,0	100,0

Джерело: розраховано на основі даних [34]

Важливість оцінки фінансової стійкості страхової компанії зумовлена насамперед специфікою діяльності страховика, яка пов'язана з факторами стохастичного характеру, що потребують постійного контролю та управління платоспроможністю компанії. Обґрунтована оцінка фінансового стану страхової компанії дає змогу визначити реалії ведення бізнесу з перспективою на майбутнє. Для керівництва та власників компанії – це можливість отримати достовірну та якісну інформацію про її реальні можливості. Це особливо важливо для вироблення стратегії виживання в нових економічних умовах, спричинених сучасними кризовими явищами.

Отже, визначимо показники фінансової стійкості ПрАТ СК «Уніка» (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Аналіз фінансової стійкості страхової компанії ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 роки

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення		
				2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,84	0,40	0,46	-0,44	0,06	-0,38
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,41	0,57	0,79	0,16	0,22	0,38
Коефіцієнт загальної автономії	0,29	0,36	0,44	0,07	0,08	0,15
Коефіцієнт фінансового ризику	2,45	1,77	1,27	-0,68	-0,50	-1,18

Джерело: розраховано на основі даних [34]

Провівши аналіз наведених коефіцієнтів в табл. 2.8 було отримано наступні результати:

1) коефіцієнт фінансової стійкості – це показник, який показує здатність підприємства залишатися платоспроможним у довгостроковій перспективі. Нормативне значення – від 0,7 до 0,9. Для ПрАТ СК «Уніка» він знаходиться в межах нормативного значення тільки в 2021 році і демонстрував тенденцію до зменшення у 2022-2023 роках, з 0,84 до 0,46 у 2023 році, тобто демонструє слабку фінансову стабільність у довгостроковій перспективі.

2) коефіцієнт фінансової стабільності знаходиться на критичних значеннях (0,41-0,79), що свідчить про високий рівень фінансових ризиків, це свідчить не про можливість банкрутства компанії, а про можливість виникнення фінансових проблем у довгостроковій перспективі.

3) коефіцієнт загальної автономії показав, що страхова компанія суттєво залежить від позикових коштів, що логічно для специфіки її діяльності, оскільки вона базується на коштах клієнтів, з яких формуються страхові резерви. Коефіцієнт має тенденцію до збільшення, що свідчить про те, що компанія покращує можливості фінансувати частину договорів страхування за рахунок власних коштів.

4) коефіцієнт фінансового ризику в досліджуваній період має значення більше 1, що свідчить про те, що з 2021 по 2023 рік компанія не здатна функціонувати за рахунок власного капіталу, і залежна від обсягу залучених коштів.

Наступник кроком оцінки фінансової стійкості ПрАТ СК «Уніка» проведемо аналіз оцінювати ймовірність банкрутства за допомогою п'ятифакторної моделі Альтмана.

$$Z = 1.2 * X1 + 1.4 * X2 + 3.3 * X3 + 0.6 * X4 + X5 \quad (2.1)$$

Якщо $Z > 3,25$ – зона безпеки; $Z > 2,6$ – низька ймовірність неплатоспроможності; $Z = 1,1-2,6$ – можлива неплатоспроможність; $Z < 1,1$ – висока ймовірність неплатоспроможності.

Значення наших розрахунків представлені в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

**Визначення схильності до банкрутства за моделлю Альтмана для
ПрАТ СК «Уніка»**

Фактор	Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.
X1	Робочий капітал / Активи	0,400	0,177	0,159
X2	Нерозподілений прибуток / Активи	0,048	0,096	0,107
X3	ЕВІТ / Активи	0,084	0,121	0,132
X4	Власний капітал / Позиковий капітал	0,408	0,566	0,789
X5	Чисті премії / Активи	0,819	0,703	0,712
$Z =$		1,8891	1,7886	1,9618

Джерело: розраховано на основі даних [34]

Так, аналізуючи дані табл. 2.9, можна побачити, що протягом 2021-2023 років прослідковувалася можлива ймовірність банкрутства, відповідно керівництву ПрАТ СК «Уніка» необхідно взяти заходів, щодо зменшення даних ризиків у майбутньому.

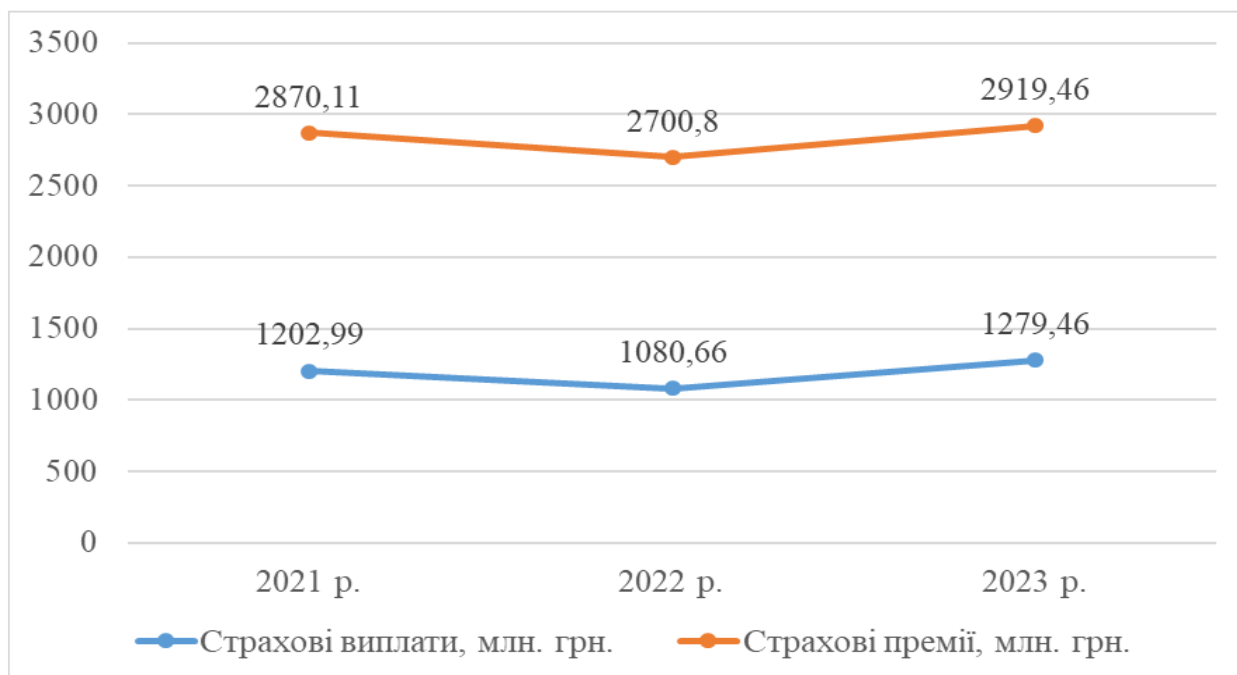
Проаналізувавши основні показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ СК «Уніка», можна зробити висновок, що дана компанія займає високу позицію за показниками ефективності своєї діяльності. Незважаючи на нинішню ситуацію в Україні та введення воєнного стану, ПрАТ «СК «Уніка» досить успішно працює на ринку страхових послуг, користується попитом і займає лідируючі позиції за багатьма критеріями.

2.3. Оцінка та динаміка діяльності ПрАТ СК «Уніка» на ринку перестрахування

Перестраховання є найпоширенішим методом вирівнювання та розподілу ризиків. У перестрахованні страхувальник укладає договір зі страховиком, який потім передає частину ризику наступному страховику, який, у свою чергу, може передати його. Тобто при настанні страхового випадку страховик (цедент за договором перестраховання) виплачує страхувальнику суму, зазначену в договорі страхування, але частину (або всю суму страхової виплати – залежно від змісту договору перестраховання) повертається йому цесіонарієм – страховою компанією, якій цедент передав частину ризику за договором зі страхувальником [21].

Для більш точної оцінки перестраховання досліджуваного страховика необхідно проаналізувати розмір його валових страхових премій як основного джерела формування страхових резервів, необхідних для виплати страхового відшкодування і тим самим забезпечення платоспроможності страховика. страхова компанія. А також вивчити динаміку страхових виплат страховика в період 2021-2023 рр.

Динаміка обсягу страхових премій та обсягу страхових виплат ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 рр. відображено на рис. 2.7.

**Рис. 2.7. Динаміка обсягів страхових премій та обсягів страхових виплат
ПрАТ «СК «Уніка»**

Джерело: побудовано на основі даних [34]

Дані на рис. 2.7 демонструють тенденцію до зростання валових зібраних страхових премій та валових страхових відшкодувань ПрАТ СК «Уніка» за всіма видами страхування за період 2021-2023 рр.

З точки зору формування та використання страхових резервів зростання страхових премій є позитивним для діяльності ПрАТ СК «Уніка», оскільки основою для формування страхових резервів є зібрані страхові премії. Це свідчить про високу здатність страхової компанії виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками за укладеними договорами страхування. Враховуючи те, що основним і основним доходом від страхової діяльності будь-якої страхової компанії є страхові премії, аналізуємо динаміку та структуру зібраних страхових премій ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 роки.

У табл. 2.10 представлено обсяги страхових премій ПрАТ СК «Уніка» за видами страхування.

**Надходження страхових премій ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 рр.,
млн. грн.**

Види страхування	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютна зміна	
				2023р. від 2022р.	2023 р. від 2021 р.
Страхування автотранспортних засобів (каско)	898,58	820,65	887,16	66,51	-11,42
Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів	151,73	198,50	270,97	72,47	119,24
Страхування майна	327,45	251,63	257,43	5,8	-70,02
Страхування здоров'я на випадок хвороби	-	202,71	194,76	-7,95	194,76
Медичне страхування	950,16	721,28	874,22	152,94	-75,94
Страхування від нещасних випадків	188,56	193,44	194,73	1,29	6,17
Страхування відповідальності перед третіми особами	107,79	150,19	93,97	-56,22	-13,82
Страхування фінансових ризиків	109,77	61,75	66,19	4,44	-43,58
Туристичне страхування	-	27,40	30,59	3,19	30,59
Страхування ризиків війни, тероризму	29,31	20,41	2,5	-17,91	-26,81
Інші види страхування	106,76	52,85	46,91	-5,94	-59,85
Всього	2870,11	2700,80	2919,46	218,66	49,35

Джерело: розраховано на основі даних [34]

Дані табл. 2.10 показують про збільшення страхових премій за ключовими видами страхування, які пропонує страховик, на 49,35 млн. грн. у 2023 році порівняно з 2021 роком. Проте у 2023 році відбулося зниження страхових премій порівняно з 2021 роком за такими видами страхування, як страхування транспортних засобів на 11,42 млн. грн., страхування майна на 70,02 млн. грн., страхування відповідальності на 13,82 млн. грн., страхування фінансових ризиків на 43,58 млн. грн., страхування ризиків війни на 26,81 млн. грн.

Основним елементом перестраховування та його питомої ваги в страховій діяльності ПАТ СК «Уніка» є обсяги страхових виплат та відшкодувань, оскільки вони є найбільшою статтею витрат у звітності.

Розмір страхових виплат є важливим критерієм для страхувальників ПрАТ СК «Уніка», оскільки в першу чергу свідчить про відповідальність компанії перед своїми страхувальниками згідно з договорами страхування. Розмір страхових виплат визначається за міжнародними стандартами, і їх відсоток має становити близько 70% [34].

Розмір страхових виплат є показником, який впливає на довіру споживачів до пропонованих на ринку страхових продуктів.

В табл. 2.11 проведемо розрахунки рівня страхових виплат ПрАТ СК «Уніка» протягом 2021-2023 років.

Таблиця 2.11

Розрахунок рівня страхових виплат ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 рр.

Показник	Ряд / Формула	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Страхові виплати, млн.грн	Ф.2 Р.2070	1202,99	1080,66	1279,46
Страхові платежі, млн.грн	Ф.2 Р.2011	3020,55	2700,80	2919,46
Рівень виплат, %	$(\text{Ф}2 \text{ р.}2070 / \text{Ф}2 \text{ р.}2011) * 100\%$	39,8	40,0	43,8

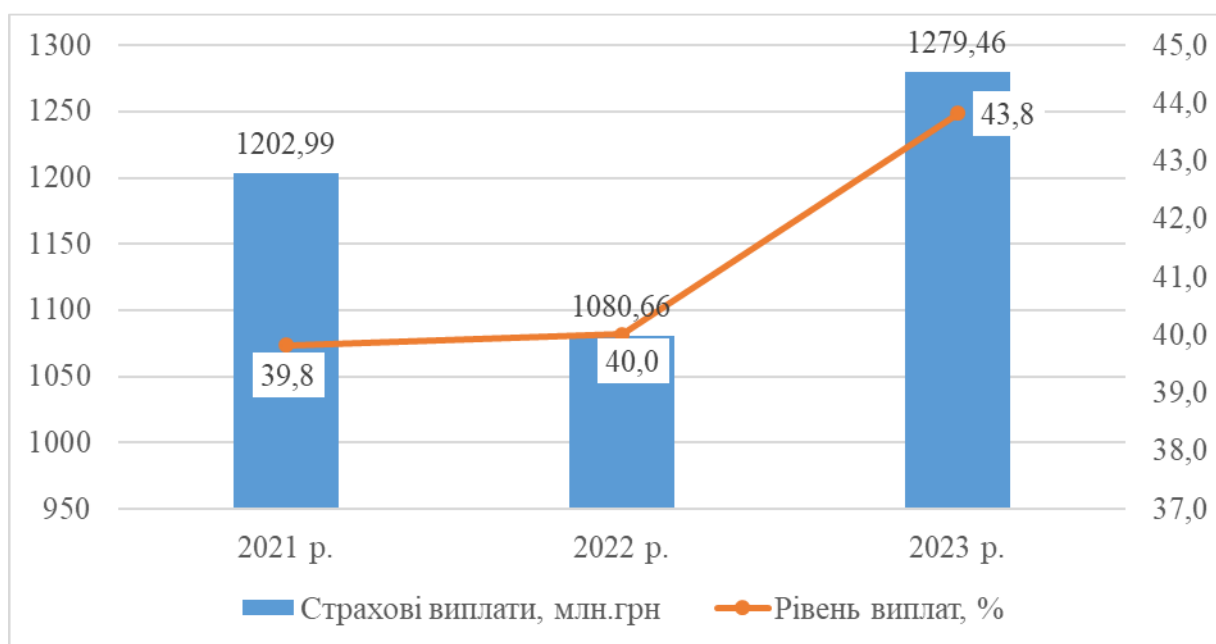
Джерело: розраховано на основі даних [34]

Оптимальний рівень виплат для української страхової компанії повинен становити від 50 до 70%. Розрахунки, які проведені на основі даних табл. 2.11 становлять менше 50%, що може свідчити про завищені тарифи або несправедливу політику компанії, щодо страхових виплат.

Якщо рівень виплат вище 70%, це може свідчити про дисбаланс у страховому портфелі, що може негативно вплинути на здатність компанії виконувати свої зобов'язання в майбутньому.

Середнє значення рівня виплат для Великобританії (67%) часто використовують як орієнтир для цього показника, оскільки історично це країна з високорозвиненим страховим ринком і стандартами [].

На рис. 2.8 зображено зміни рівня виплат страхового відшкодування ПрАТ СК «Уніка» за 2021-2023 роки.

Рис. 2.3. Динаміка рівня виплат страхових відшкодувань за 2021-2023 рр.

Джерело: побудовано на основі даних [34]

У 2023 році ПрАТ «СК «Уніка» виплатила своїм клієнтам 1279,46 млн. грн, що на 76,47 млн. грн. більше ніж у 2021 році. Рівень виплат збільшився з 39,8 % у 2021 році до 43,8 % у 2023 році. За досліджуваний період даний показник не досяг рекомендованого вітчизняними науковцями та практиками значення. Найбільш приблизне значення становило у 2023 році і склало 43,8%. У 2023 році це можна трактувати як ефективну політику топ-менеджменту у сфері андеррайтингу та відбору страхових ризиків. Проте необхідно звернути увагу на низький рівень виплат у період 2021-2022 років, оскільки такий рівень виплат може бути сприйнятий страхувальником як політика виплати страхового відшкодування в обхід страхової компанії, що призведе до зниження попиту на його продукцію і, відповідно, зниження фінансової стійкості в майбутньому. Однак, враховуючи показник обсягу страхових виплат у 2023 році, стрімке зростання страхових премій та постійну інноваційну активність, для ПрАТ СК «Уніка» така ситуація поки малоімовірна.

Позитивна динаміка виплат страхового відшкодування є одним із ключових показників якісного рівня страхового захисту та стабільності страхової компанії, що впливає на довіру споживачів до пропонованих на ринку

страхових продуктів. У цьому випадку страхову компанію можна вважати надійним постачальником страхових послуг, який має достатні фінансові можливості для виконання своїх зобов'язань.

Крім того, рейтинг надійності страхових компаній виступає фактором запобігання банкрутствам, інформуючи потенційних та існуючих страхувальників про позицію страховиків на ринку, тим самим сприяючи перерозподілу фінансових потоків від менш стабільних страхових компаній до більш стабільних на ринку. верхніх поверхах рейтингового списку.

ПрАТ СК «Уніка» у рейтингу страхових компаній України 2021-2023 років представлено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Рейтинг страхових компаній України у 2021-2023 р. за рівнем страхових премій та виплат

Страхові компанії	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Δ 2023/2021
	Місце в рейтингу	Сума, млн грн	Місце в рейтингу	Сума, млн грн	Місце в рейтингу	Сума, млн грн	
Валові страхові премії							
УСГ	4	2347,1	1	3167,5	4	3691,8	1344,7
ARX	1	3405,3	2	2763,9	1	3539,9	134,6
УНІКА	2	3020,6	3	2547,4	3	3213,5	192,9
ТАС СГ	3	2449,6	4	2432,6	2	2936,4	486,8
ІНГО	6	2000,2	5	1779,7	6	2677,4	677,2
Страхові виплати							
УНІКА	3	1329,3	1	1240,2	3	1477,8	148,5
ARX	2	1141,4	2	1039,7	2	1384,6	243,2
ТАС СГ	4	1142,9	3	904,3	4	1377,7	234,8
УСГ	1	2791,6	4	787,6	1	1341,3	-1450,3
ІНГО	5	928,3	5	725,8	5	1136,5	208,2

Продовження табл. 2.12

Чисті премії							
ARX	1	3241,5	1	2669,1	1	3593,0	351,5
УНІКА	2	2627,3	2	2357,2	3	3401,8	774,5
ТАС СГ	3	2313,6	3	2342,9	2	3036,9	723,3
УСГ	5	1615,6	4	2280,8	7	2473,1	857,5
ВУСО	8	1476,5	5	1591,0	4	2196,3	719,8

Джерело: розраховано на основі даних [34]

Отже, як видно з табл. 2.12 ПрАТ СК «Уніка» займає 1-3 місце в рейтингу страхових компаній страхового ринку України за розміром страхових премій та виплат у 2021-2023 роках.

Таким чином, спостерігаючи за динамікою основних показників страхової діяльності страхової компанії, можна зробити висновок, що на сьогодні ПрАТ СК «Уніка» має позитивний напрямок розвитку.

Фінансова звітність об'єктивно і достовірно надає інформацію про вартість чистих активів підприємства за всі роки, тобто про розмір його статутного капіталу, резервного капіталу, нерозподіленого прибутку та інших резервів. Тому на завершальному етапі за звітними показниками ПрАТ СК «Уніка» проаналізуємо елементи перестраховування та визначимо їх частку в страховій діяльності компанії (табл. 2.13).

**Аналіз елементів перестраховання на показники звітності ПрАТ СК
«Уніка» в 2021-2023 рр.**

Показники перестраховання	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 до 2021 рр.
Страхові виплати, млн. грн.	1202,99	1080,66	1279,46	76,47
Страхові премії, млн. грн.	3020,55	2700,80	2919,46	-101,09
Чистий прибуток, млн. грн.	144,39	330,49	412,75	268,36
Премії, передані у перестраховання, млн. грн.	393,23	287,85	180,70	-212,53
Частка премій в перестрахованні у страхових преміях	13,0	10,7	6,2	-6,8
Частка перестраховика у страхових резервах, млн. грн.	437,88	-	-	-437,88

Джерело: розраховано на основі даних [34]

З даних табл. 2.12 бачимо, що чистий прибуток ПАТ СК «Уніка» у 2021-2023 роках змінювався лінійно залежно від частки покриття страхових виплат резервами перестраховика. При цьому зростання премій, переданих на перестраховання, та частки перестраховика у страхових резервах мало нелінійний характер. Таким чином, аналіз, проведений у другому розділі даної роботи, дозволяє зробити висновок про дещо не рівномірний розвиток досліджуваної страхової компанії в період 2021-2023 рр.

Перестраховання з точки зору фінансової стійкості має для ПрАТ СК «Уніка» як мінімум два аспекти. Для первинного страховика можливість перестрахувати прийняті ризики означає зміцнення фінансової стабільності. Водночас корисно говорити про фінансову стійкість перестраховика: оскільки перестраховик також є страховою компанією, яка надає страхові послуги іншим страховикам, він повинен мати достатню платоспроможність для виконання своїх зобов'язань у разі настання страхового випадку.

Таким чином, перестраховання дозволяє ПАТ СК «Уніка» розширити перелік ризиків, які воно готове взяти на страхування, охопити більше видів діяльності та захистити свої активи. Перестраховання дає страховику можливість застрахувати об'єкти, вартість або ступінь ризику яких значно

перевищує його власні фінансові можливості. Таким чином, необхідність та умови перестраховання впливають не лише з природи економічної категорії страхування, а й із специфіки ПрАТ СК «Уніка» як суб'єкта господарювання з підвищеними вимогами до його фінансової стійкості.

Основні фінансово-економічні показники досліджуваного страховика демонструють позитивну динаміку та стійку тенденцію до зростання. Негативний вплив на зниження окремих показників діяльності страховика мали зовнішні чинники: нестабільність економічної ситуації в країні у зв'язку з війною, недосконалість та суперечливість законодавчих та правових актів.

Висновки до розділу 2

Таким чином, перестраховання в ПрАТ СК «Уніка» безпосередньо впливає на фінансову стійкість страховика:

– кожен вид страхування тягне за собою значну кількість ризиків, які страхова компанія не може повністю взяти на себе. Одним із способів страхування таких ризиків є операції з перестраховання, що значно зменшує розмір відповідальності страховика та забезпечує повний захист страхувальника.

– фінансову стійкість страховика можуть похитнути не лише великі, а й масові дрібні ризики. Укладення договору перестраховання при настанні катастрофічного страхового випадку дозволяє перестраховальнику зменшити розмір ймовірних збитків. Таким чином, за допомогою перестраховання страхова компанія захищає себе від раптово виникаючих великих витрат.

– перестраховання може згладити коливання результатів діяльності страховика за певний період. Зокрема, протягом року на фінансовий стан ПрАТ СК «Уніка» може негативно вплинути як висока збитковість страхового портфеля в цілому, так і значні збитки від великої кількості страхових виплат,

пов'язаних з виникненням катастрофічних ризиків у зв'язку з війною. Перестраховання може компенсувати такі коливання і таким чином сприяти стабільній роботі компанії, що забезпечує фінансову стабільність.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що аналіз основних показників діяльності страхової компанії ПрАТ СК «Уніка» свідчить про те, що за результатами дослідження страховик входить до десятки лідерів страхового ринку України. За цей період, а саме у 2023 році, було продемонстровано рівень фінансової стійкості, тобто фінансові показники були не завжди на достатньому рівні та свідчили про можливість виникнення фінансових проблем у страхової компанії. Проте ефективне функціонування страхової компанії на страховому ринку України можливе за умови розробки заходів щодо підвищення рейтингу та визначення напрямів забезпечення фінансової стійкості страхової компанії.

РОЗДІЛ 3
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ
ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛІ В ПІДВИЩЕННІ ФІНАНСОВОЇ
СТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

3.1. Напрями розвитку вітчизняного ринку перестрахування з урахуванням зарубіжного досвіду

Процес становлення та вдосконалення відносин перестрахування суттєво відрізняється в різних країнах. Це зумовлено насамперед особливостями їхнього економічного розвитку, відмінностями у правовому регулюванні перестрахування, особливостями договірно-правових відносин між сторонами, а також традиціями та належністю цих країн до певних правових систем. У табл. 3.1 наведені визначення поняття «перестрахування», встановлені національним законодавством кожної країни.

Сутність перестраховання в законодавствах окремих країн

Країна	Перестраховання – це:
Аргентина	«угода, яка має на меті за допомогою використання різних способів подальший більш широкий розподіл ризиків між іншими страховиками, якщо страхова сума або потенційна величина збитків у прийнятому на страхування ризику перевищує можливості (власне утримання) страховика; перестрахованням також називають «страхуванням страхування»
Фінляндія	«страхування, яке страховик придбає у іншого страховика з метою виконання зобов'язань, які виникають у нього за укладеними договорами страхування»
Німеччина	«страхування страховиків»
Ізраїль	«договір між страховиком і страхувальником, який зобов'язує страховика за певну плату здійснити застрахованому страхову виплату при настанні страхової події (загальні норми як страхування, так і для перестраховання)»
Словенія	«страхування надмірних зобов'язань з метою забезпечення збалансованості страхового портфеля страховика у іншого страховика, який спеціально створений для здійснення операцій з активного перестраховання»
США	«договір перестраховання є договором, за яким страховик звертається до третьої особи для страхування її збитків або зобов'язань, що пов'язані з виконанням договорів прямого страхування»

Джерело: [47]

В даний час в країнах Європейського Союзу правове регулювання перестрахової діяльності в різних країнах дещо відрізняється, наприклад, законодавство Великобританії, Фінляндії, Данії, Люксембургу та Португалії регулює діяльність перестрахових компаній і діяльність прямих страховики таким же чином. Однак у таких країнах, як Греція, Бельгія та Ірландія, взагалі немає правил нагляду та контролю за перестраховиками. Проміжне місце займають такі країни, як Австрія, Італія, Іспанія та Швеція, де моніторинг діяльності перестрахових компаній є досить суворим. Наприклад, у США регулятори вимагають від перестраховиків вносити заставу в банки, таким чином захищаючи клієнта від банкрутства або дефолту перестраховика. Для здійснення перестрахової діяльності на території таких країн як Швеція, Швейцарія, Данія та США необхідна відповідна ліцензія [25].

У різні часи уряди різних країн докладали зусиль для регулювання операцій перестраховування та обмеження перестраховування ризиків за кордоном. Тому деякі країни вирішили створити державні перестрахові компанії. Перші компанії такого типу були створені в Латинській Америці. Мова йде про державні страхові банки. В Італії введено перехідний період, протягом якого страхові компанії повинні були перестрахувати 40% ризиків у Національному інституті страхування. У Туреччині запроваджено державне перестраховування (75% у державному акціонерному товаристві). В Ірані з 1937 р. запроваджено обов'язкове перестраховування 25% усіх ризиків у Державній страховій компанії «Іран». У 1946 р. у Франції був створений «Центральний фонд перестраховування».

У розвинутих країнах світу переважно користуються послугами спеціалізованих перестраховиків – сьогодні у світі нараховується майже 250 професійних перестраховиків. На українському ринку ще недостатньо фінансово забезпечених перестрахових компаній, тому перестраховуванням в Україні займаються звичайні страхові компанії. Оскільки страховий ринок України не має належної бази для страхування великих ризиків, виникає необхідність інтеграції страхового бізнесу України в Європу.

Згідно з дослідженнями науковців, українські страхові компанії щороку перестраховують за кордоном близько 10 мільярдів гривень. З одного боку, це свідчить про значний вплив капіталу за кордон. З іншого боку, отримання закордонного перестраховального захисту є надзвичайно важливим для страхових компаній в Україні. При перестрахованні ризиків за кордоном вітчизняний страховик отримує перестраховальний захист, а також спеціальні ноу-хау, розроблені перестраховиком [38].

Оптимальним варіантом є перестраховування тільки великих і складних ризиків в іноземних компаніях (авіаційні, космічні тощо), а масові види (страхування відповідальності, фінансових і майнових ризиків) перестрахувати в Україні.

Вивчення зарубіжного досвіду свідчить, що з метою зміцнення вітчизняних страхових ринків та підвищення їх місткості здійснюються такі заходи: створення національної перестрахової компанії; організація страхових пулів; організація перестрахових пулів.

Концентрація світового ринку перестраховування найбільше зосереджена в таких країнах: Азія – близько 13%, Західна Європа – близько 24%, Північна Америка – близько 57%, Латинська Америка – близько 4%, інші країни – близько 2%. Важливо, що ці регіони займають майже 60% ринку перестраховування. Цей показник свідчить про те, що міжнародний ринок перестраховування контролюють 15-20 найбільших перестраховиків, які, в свою чергу, встановлюють правила гри на світовому ринку перестраховування. У разі серйозного економічного потрясіння ці великі страхові компанії мали б значний вплив на світовий ринок перестраховування [47].

Таблиця 3.2

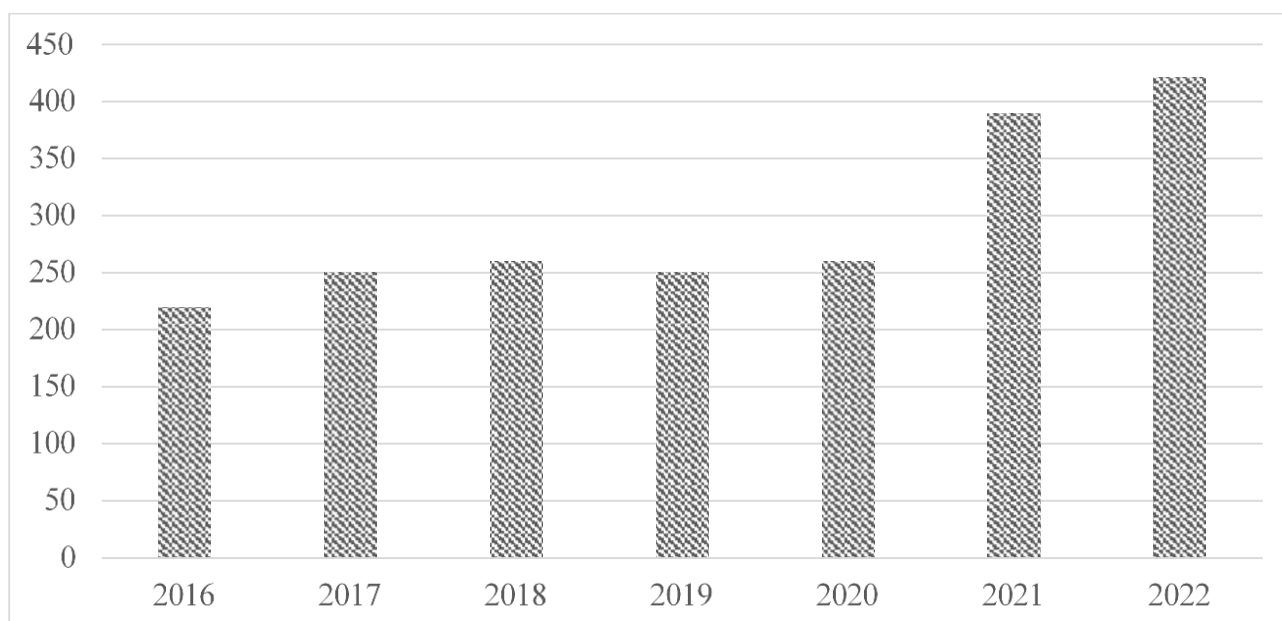
**Регіональний розвиток світового ринку перестраховування за 2017-2020 рр.,
млрд дол США**

Регіон світу	Обсяг перестрахової премії			
	2017	2018	2019	2020
Північна Америка	1417	1426	1455	1478
Європа	1728	1735	1743	1762
Азія і Австралія	1361	1369	1378	1389
Латинська Америка	189	201	209	216
Африка, Середній та Близький Схід	166	172	183	194
Інші країни	14	18	23	27
Всього	4875	4921	4991	5066

Джерело: [50]

В табл. 3.4 показано тенденції регіонального розвитку ринку міжнародного перестраховання у 2017-2020 роках, згідно з якими кількість страхових премій в усіх регіонах світу повільно, але зростає. Лідуюче місце в рейтингу посідає ринок Європи, на другому місці Північна Америка, на третьому – Азія та Австралія.

Кожен із цих регіонів має свої особливості та впливає на глобальну динаміку перестраховання, що створює великі можливості та виклики для страхових компаній у всьому світі. Відповідно до щорічного звіту «Звіт про світовий страховий ринок (GIMAR)» Міжнародної асоціації страхових наглядових органів (IAIS), добровільної членської організації страхових наглядових і регулюючих органів, зареєстровані валові премії перестраховання на світовому ринку перестраховання зросли більш ніж на 20 % у 2021 році, генеруючи валові премії в розмірі 421 млрд дол США у 2022 році (рис. 3.1).

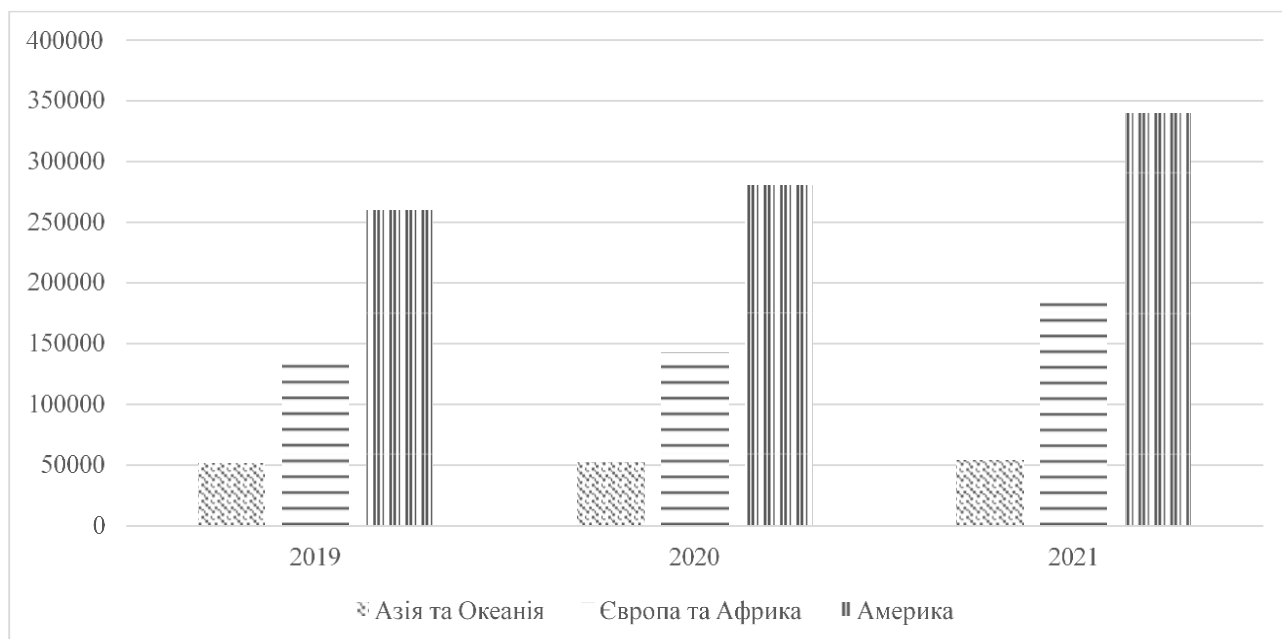
Рис. 3.1 Валові премії перестраховання на глобальному ринку перестраховання 2016-2022 рр., млрд дол США

Джерело: [49]

Незважаючи на зростання валових премій, Covid-19, як глобальна пандемія, значно вплинула на світовий ринок перестраховання та мала численні

наслідки. Пандемія Covid-19 створила серйозні проблеми для ринку перестраховання, оскільки збитки від претензій значно зросли. Страховим компаніям довелося стикатися з великою кількістю претензій, пов'язаних з медичними витратами, бізнес-збитками та іншими наслідками пандемії, що призвело до збільшення витрат на перестраховання, особливо для програм захисту від ризиків пандемії, і змусило компанії переглянути свої підходи до оцінки та управління ризиками.

Пандемія Covid-19 також стала нагадуванням про важливість розуміння та управління ризиками в глобальному масштабі. Багатьом перестраховим компаніям довелося переглянути свої підходи до оцінки ризиків і зосередитися на ризиках пандемії та потенційних наслідках майбутніх подібних подій, що вимагало вдосконалення моделей ризиків, аналітики даних і впровадження нових стратегій управління ризиками. Зі збільшенням використання цифрових технологій і віддаленої роботи зросла загроза кібератак і витоків даних, що збільшило попит на страхування та перестраховання кіберризиків для захисту страхових компаній від фінансових втрат, пов'язаних із цими загрозами. Але, незважаючи на складні наслідки, пандемія Covid-19 також спричинила інновації та зміни на світовому ринку перестраховання. Проте компаніям вдалося адаптуватися до нових реалій, використовуючи технології, аналітику даних і штучний інтелект [36].

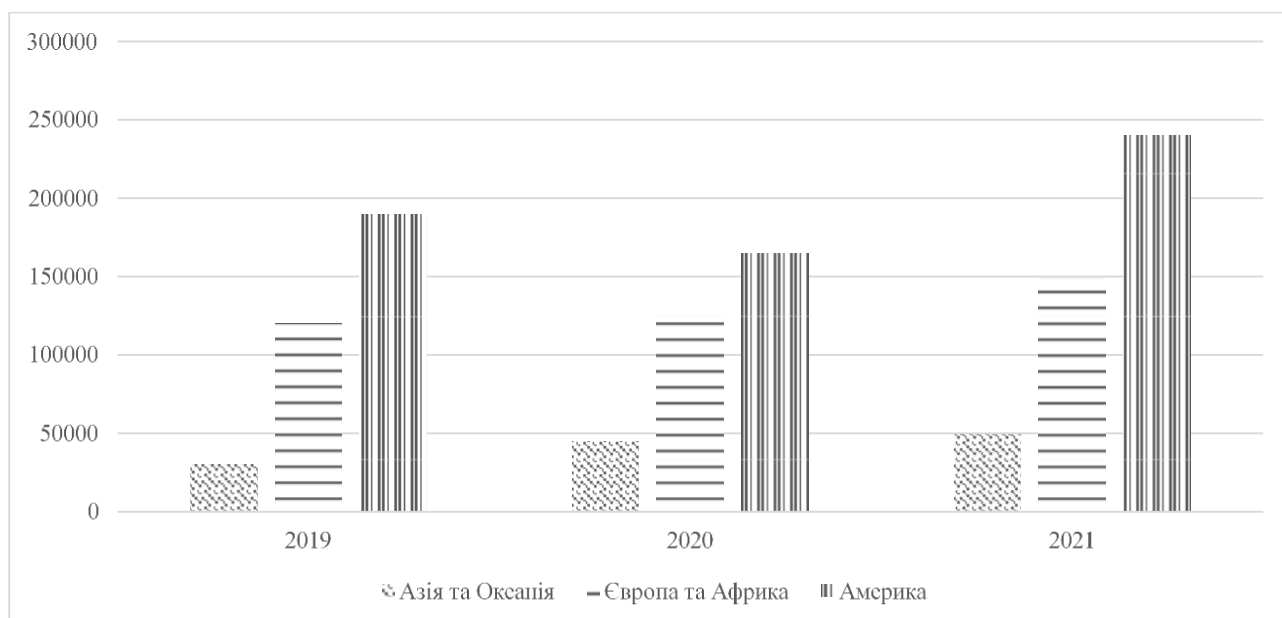
Рис. 3.2 Валові премії перестраховання за регіонами 2019-2021 рр., млн дол. США

Джерело: [26]

Дані рис. 3.2 ілюструють регіональні зміни обсягу валових премій на світовому ринку перестраховання. Зростання валових премій на світовому ринку перестраховання у 2021 році можна пояснити рядом факторів, які сприяли збільшенню обсягу страхових контрактів і привабливості вищих премій. Найважливішим із цих факторів було те, що у 2021 році світова спільнота зіткнулася з численними ризиками та загрозами, такими як пандемія Covid-19, стихійні лиха, кібератаки та політична нестабільність, і ці події призвели до збільшення потреби у захисті від ризиків, що в свою чергу призвело до зростання попиту на перестраховання. Однак, оскільки світова економіка поступово оговтувалася від рецесії, попит на перестраховання зріс з боку компаній та інших організацій, які прагнуть захистити свої активи від потенційних фінансових втрат.

Міжнародна асоціація органів страхового нагляду (IAIS) також активно відстежує рівень ретроцесії (передачі перестрахованих ризиків від одного перестраховика до іншого), який використовується на ринку перестраховання для надання додаткової підтримки первинному перестраховику або для

зниження ризику збитку, якому первинний перестраховик викритий. За даними SWM, приблизно 32% усіх валових премій перестраховання в усьому світі надходять від угод про ретроцесію [39]. Однак існують значні відмінності у використанні ретроцесії в різних регіонах: в регіоні Азії та Океанії цей показник становить 9,4%, в Європі та Африці – 14,2% і в Америці – 47,2%.

Рис. 3.3 Чисті премії перестраховання за регіонами 2019-2021 рр., млн дол. США

Джерело: [39]

Як видно з рис. 3.3 у 2020 році в американському регіоні було зафіксовано зниження чистих премій перестраховання через два основні чинники. По-перше, у зв'язку зі спадом страхового бізнесу багато компаній скоротили свою діяльність і обсяги договорів страхування, що призвело до відповідного зниження премій. По-друге, значне знецінення валют на основних ринках Латинської Америки також вплинуло на валові премії, оскільки знизило загальну вартість перестраховання. Незважаючи на це, Америка домінувала на ринку валової перестрахової премії в період 2019–2021 років, причому Північна Америка захоплювала близько 45% світового ринку перестраховання, тоді як на європейський регіон припадало більше 20% [46].

На міжнародному ринку найбільшими перестраховиками з точки зору валових премій перестраховування є Munich Reinsurance Company, Swiss Re Ltd., Hannover Rück S.E., Canada Life Re та SCOR S.E. (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

ТОП-10 перестраховиків за валовими перестраховими преміями у 2021 році

Місце	Компанія	Країна	Розмір валових перестрахових премій, млн дол США
1	Munich Reinsurance Company	Німеччина	46,836
2	Swiss Re Ltd.	Швейцарія	39,202
3	Hannover Rück S.E.	Німеччина	31,443
4	Canada Life Re	Канада	23,547
5	SCOR S.E.	Франція	19,933
6	Berkshire Hathaway Inc.	США	19,906
7	Lloyd's	Великобританія	19,343
8	China Reinsurance (Group) Corporation	Китай	17,808
9	Reinsurance Group of America Inc.	США	13,348
10	Everest Re Group Ltd.	Бермудські острови	9,067

Джерело: [46]

Німецька компанія Münchener Rückversicherungs-Gesellschaft (Munich Re), яка посіла перше місце за валовими перестраховими преміями у 2021 році (табл. 3.2), є однією з найбільших перестрахових компаній та лідером світового ринку перестраховування. Компанія співпрацює зі страховими компаніями по всьому світу, не лише допомагаючи їм зменшити ризики, але й виступаючи в якості консультанта з управління ризиками, оскільки вона володіє великими обсягами даних та аналітичними інструментами, які дозволяють компанії керувати ризиками та прогнозувати їх. Компанія приділяє особливу увагу зміні клімату та пов'язаним з нею ризикам, допомагаючи клієнтам зменшити вплив зміни клімату на їхній бізнес та нерухомість. А завдяки великій міжнародній присутності Munich Re стала впливовим гравцем на світовому ринку перестраховування. У 2021 році компанія згенерувала чисті премії за

перестраховання в розмірі 44 589,7 млн дол. США та операційний прибуток до оподаткування в розмірі 2 131,1 млн дол США.

Друге місце в ТОП-10 посіла Swiss Re Group, швейцарська компанія, яка є одним із провідних постачальників перестраховання та управляє широким спектром ризиків, від зміни клімату до стихійних лих і кіберзлочинності. У 2021 році Swiss Re отримала премії в розмірі 43 220 млн дол США та операційний дохід у розмірі 1 294 млн дол. США [36].

Вітчизняні компанії спираються на закордонний досвід у питаннях управління якістю. Експорт страхових послуг та експортно-імпортне перестраховання дозволяють українським страховикам брати участь у міжнародному поділі праці та через передачу ризиків у ретроцесію сприяють розвитку внутрішнього ринку перестраховання та притоку іноземних коштів в економіку України. [4, с. 50].

Місце країн, що розвиваються, на міжнародному ринку перестраховання неухильно зростає. Збільшуються суми премій, переданих на перестраховання. Вітчизняний ринок перестраховання відіграє лише незначну роль на міжнародному ринку, але можна очікувати, що його вплив на світовий ринок у майбутньому зростатиме.

У країнах з розвинутою економікою існують певні стандарти та директиви щодо регулювання та контролю надання послуг перестраховання, зокрема:

- директива 2005/68/ЄЕС «Про здійснення діяльності з перестраховання та про внесення змін до Директив 73/239/ЄЕС, 98/78/ЄЕС та 2002/83/ЄЕС». Ця директива встановлює основу для регулювання діяльності з перестраховання на території держав-членів Європейського Союзу та Європейської економічної зони [27].

- директива 64/225/ЄЕС «Про скасування обмежень на свободу заснування та свободу надання послуг у сфері перестраховання та ретроцесії». Директива вимагає від держав-членів ЄС скасувати всі обмеження щодо свободи заснування та надання послуг перестраховання та ретроцесії.

- стандарт контролю IAIS № 8 «Нагляд за перестраховиками». Ці принципи нагляду за перестраховиками забезпечили загальний (єдиний) підхід до питання регулювання перестраховування.

- стандарт контролю IAIS № 7 «Використання механізмів перестраховування». Цей стандарт допомагає аудиторам використовувати необхідні рекомендації при оцінці використання страховиками механізмів перестраховування.

- стандарти ISO тощо [48].

Стосовно перспектив перестраховування на українському ринку слід зазначити, що для оптимального використання даного виду фінансових послуг необхідно виконати низку завдань та внести деякі зміни в законодавство, а саме: вдосконалити законодавчу базу; у частині визначення перестраховування як виду діяльності; просування на ринку України розроблених спільно страховиком та перестраховиком програм страхування та перестраховування; підвищити професіоналізм страхових послуг; сформувати стабільний український ринок перестраховування з максимальним використанням його внутрішнього потенціалу.

Перестраховування ризиків за кордоном відкриває можливості для підвищення ємності вітчизняного страхового ринку та забезпечення його ефективного та безпечного функціонування. Тому нині питання участі українського страхового ринку у світових ринках страхування та перестраховування набуває першорядного значення для розгляду [3].

Процеси, що відбуваються на світовому ринку перестраховування та посилення соціально-економічних змін у державі, темпи розвитку українського страхового ринку є важливою основою діяльності ринку перестраховування в Україні, формування великого обсягу попиту та пропозиції на послуги перестраховування.

Ринок міжнародного перестраховування є однією з ланок системи міжнародних економічних відносин. Процеси глобалізації та інтеграції, що активно відбуваються в економіці, впливають на кількісні та якісні моделі

світового ринку перестраховання, змінюючи його корпоративну структуру та регулювання діяльності перестраховиків.

Особливості ринку перестраховання кожної країни визначають тенденції розвитку світового ринку перестраховання, які простежуються через низку факторів впливу (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Динаміка зміни обсягу перестрахових премій країн світу за 2019-2020 рр.

Країна	2019	2020	Зміна,(+-)	Країна	2019	2020	Зміна, (+-)
Австралія	1569,7	1759,3	189,6	Люксембург	6845,7	7265,1	419,4
Бельгія	451,2	457,4	6,2	Марокко	356,4	401,6	45,2
Боснія і Герцоговина	19,2	21,8	2,6	Нігерія	503,5	506,4	2,9
Бразилія	856,1	1123,5	267,4	Польща	123,5	156,9	33,4
Канада	403,4	402,8	-0,6	Сінгапур	895,9	865,4	-39,5
Хорватія	34,5	33,9	-0,6	Словенія	499,4	485,3	-14,1
Чехія	255,2	258,7	3,5	Іспанія	4896,5	5362,4	465,9
Франція	8423,6	8562,8	139,2	Німеччина	65396,4	72159,2	6762,8
Швейцарія	16256,1	15965,2	-290,9	Ірландія	5623,4	7561,1	1937,7
Таїланд	658,7	688,4	29,7	Японія	9642,8	9945,3	302,5

Джерело: [26]

Як видно з даних у табл. 3.6 високі позиції на світовому ринку перестраховання посіли ті перестрахові компанії та ринки, які мали значний накопичений капітал, пропонували широкий спектр послуг, дотримувалися стабільних правил андеррайтингу та мали успішне стратегічне управління ризиками. Тому ці ринки змогли своєчасно та якісно використати можливості, що виникли, і за підсумками року отримали високу оцінку. Перестраховики з низькою капіталізацією та низькою конкурентоспроможністю посіли відповідно нижчі місця в рейтингу.

Міжнародний розвиток ринку перестраховання залежить від економічних чинників. Велика кількість катастроф із великими збитками може негативно вплинути на економічне зростання країн, уразливих до стихійних лих. З цієї причини втрати в Сполучених Штатах Америки через значну кількість природних катаклізмів за останні роки пов'язані з повільним економічним зростанням [30].

У свою чергу, через низькі темпи економічного зростання можливе зменшення кількості страхових премій на розвинених ринках, на які припадає близько 75% усіх світових страхових премій. За даними Swiss Re Sigma, глобальне зростання премії на розвинених ринках у 2018 році є досить незначним для бізнесу страхування та перестраховування життя, а також демонструє негативну тенденцію для бізнесу страхування та перестраховування життя [15].

Процес глобалізації, безсумнівно, впливає на розвиток світового страхового ринку. Глобалізація міжнародного ринку – це процес усунення правових та економічних бар'єрів між вітчизняними страховими компаніями, що виникають внаслідок змін у міжнародній економіці, і як кінцева мета – формування глобального страхового ринку.

Глобалізаційні процеси на страховому ринку включають:

- зміна структури міжнародного ринку страхування та перестраховування;
- збільшення катастрофічних страхових збитків внаслідок зростання цін на нерухомість, наслідків зміни клімату та процесу урбанізації;
- розширення комерційного страхування та перестраховування, кредитів та гарантій, інформаційних ризиків;
- активізація участі страхових компаній у пенсійному страхуванні, що зумовлено демографічним старінням населення;
- зростання капіталізації ТНК, що змінює попит і на звичайні страхові послуги;
- злиття страхового, банківського та позикового капіталу, що призводить до утворення транснаціональних фінансових груп;
- прискорення концентрації страхового і перестрахового капіталу, що виражається в злитті страховиків і перестраховальників [44].

Основними заходами покращення розвитку ринку перестраховування в Україні є [29]:

1. Теоретичне визначення таких понять, як «ринок перестраховування», «послуга перестраховування», «договір перестраховування» тощо в нормативно-

правових актах, праві України. Цей крок допоможе чітко та чітко описати заходи та закріпити основні положення у сфері перестраховування.

2. На внутрішньому ринку у сфері перестраховування можуть працювати ті страхові компанії, які отримали ліцензію на відповідний вид страхування. Наразі в Україні немає професійних перестрахових компаній, тому для більшості видів страхування страховикам потрібна ліцензія. Компанії з високою платоспроможністю повинні перестраховувати індивідуальні ризики, що, у свою чергу, вимагає високих вимог до корпоративного капіталу. З цього випливає, що розмір мінімального статутного капіталу для перестраховиків повинен бути визначений.

3. Створення інституту професійних перестраховиків дало б можливість утвердити принципи та стандарти перестраховування на вітчизняному ринку. Це дозволить вирішити існуючі проблеми у сфері надання якісних послуг та підвищити гарантію виконання взятих зобов'язань. Для того, щоб мати збалансований портфель, перестраховим компаніям необхідно постійно збільшувати обсяг доходу від договорів перестраховування. Збільшення кількості операцій з перестраховування має бути не тільки кількісним, а й якісним. Перестраховим компаніям необхідно залучати спеціалістів, які спеціалізуються лише на перестраховуванні та повною мірою використовують їхні знання, що підвищить попит на таку діяльність.

4. НБУ щоквартально оприлюднює інформацію про діяльність ринку перестраховування України. Ця інформація досить обмежена, оскільки у сфері вхідного перестраховування бракує даних про те, які ризики перестраховуються, про надходження премій від перестраховиків в окремих країнах, про діяльність перестрахових брокерів, інформації про посередників у державному реєстрі. і т.д.

В умовах поточної політичної ситуації найбільш перспективними є ринки Західної та Східної Європи та США. Ринки перестраховування країн ЄС можуть бути найважливішими для українських страховиків, оскільки [51]:

- сприятливі територіальні зв'язки дозволяють економити час і фінансові ресурси у страховому та перестраховому бізнесі (андеррайтинг полісів, врегулювання страхових випадків);

- врахування досвіду європейських страхових і перестрахових компаній у сфері перестраховування (перестраховий ринок Німеччини, Великої Британії, Франції, ринок Ллойда) [].

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що український ринок перестраховування може розвиватися без досвіду міжнародних іноземних перестрахових компаній, але поступово. За умови, що вітчизняні страхові компанії лише в обмеженому обсязі виконують функцію захисту економіки держави та її суб'єктів.

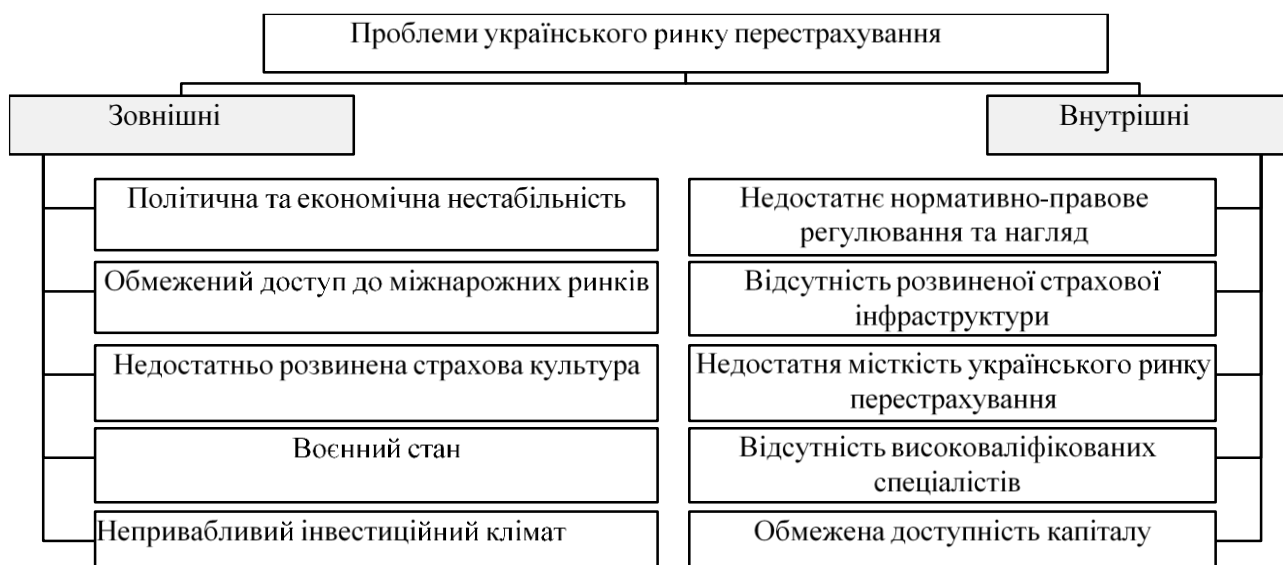
Зараз вітчизняний ринок перестраховування знаходиться на початковому етапі свого розвитку. Наступний розвиток перестрахової справи може бути пов'язаний із формуванням правового поля, в якому діють суб'єкти перестрахової діяльності. Для прискорення та стимулювання темпів розвитку такого ринку необхідно розробити та реалізувати інноваційну політику подальшого розвитку, а також реалізувати комплекс заходів.

3.2. Обґрунтування концептуальних засад розвитку ринку перестраховування та підвищення фінансової стійкості страхових компаній

Роль ринку перестраховування в Україні поступово зростає, оскільки в процесі ринкової трансформації страхові компанії особливо потребують фінансової підтримки та залучення додаткового капіталу шляхом придбання послуг перестраховування.

Формування ринку перестраховування в Україні є пріоритетним напрямком розвитку, оскільки забезпечує фінансову безпеку страхового ринку і тим самим підвищує економічну стабільність у суспільстві.

Український страховий ринок зараз перебуває в активній фазі розвитку, але є фактори, які його гальмують. На рис. 3.4 представлено основні проблемами національного ринку перестрахування.

Рис. 3.4 Проблеми вітчизняного ринку перестрахування

Джерело : [27]

Фактично зовнішні чинники істотно впливають на стан перестрахування, його ефективність і конкурентоспроможність. Політична та економічна нестабільність, відсутність розвиненої страхової інфраструктури, обмежений доступ до міжнародних ринків, недостатньо розвинена культура страхування, непривабливий інвестиційний клімат, воєнний стан та військові дії – усі ці фактори впливають на стан перестрахування в країні. Коливання економічного зростання, інфляція та зміни обмінного курсу створюють невизначеність для компаній та інвесторів, а обмежена доступність фінансових ресурсів може ускладнити операції з перестрахування та збільшити ризики для компаній, що займаються перестрахуванням [26].

Нестабільність у політичній сфері може призвести до зміни законодавства та регуляторних вимог і вимагати додаткових коригувань страхового ринку. Початок повномасштабної війни в Україні сприяв обмеженню доступу до міжнародних ринків, оскільки НБУ запровадив заходи щодо обмеження

грошових потоків за кордон, а також переказу грошей на іноземні рахунки, щоб зменшити відтік капіталу та захистити національну валюту України. Таким чином було фактично заблоковано ринок перестраховання для вітчизняних страхових компаній.

Усі перераховані фактори впливають на інвестиційний клімат у країні, який є важливим важелем розвитку економіки, оскільки його привабливість сприяє залученню іноземних та внутрішніх капіталовкладень, які стимулюють економічне зростання, сприяють розвитку підприємництва та тим самим розширюють ринку, підвищення попиту на страхові послуги, що дозволяє перестраховикам залучати необхідний капітал для покриття ризиків [16].

Однією з внутрішніх проблем перестраховання в Україні є недостатнє нормативно-правове регулювання та ринковий нагляд. Метою діяльності НБУ має бути роз'яснення сенсу та важливості перестраховання. 18 листопада 2021 року ВРУ прийняла Закон України «Про страхування», яким змінила вимоги до ліцензування страховиків, створила нові умови для виходу страховиків на страховий ринок та встановила чіткі правила для страхових посередників [46]. Повністю закон має бути прийнятий через два роки після оприлюднення, тобто 18 листопада 2023 року. 24 лютого 2022 року НБУ ввів обмеження щодо купівлі валютних активів та міжнародних переказів на рахунки іноземних перестраховиків, які не є резидентами. В результаті українські страхові компанії не змогли виконати свої зобов'язання перед іноземними партнерами з перестраховання. Через рік, у лютому 2023 року, НБУ пом'якшив умови міжнародних переказів за договорами перестраховання [35], однак на деякі види страхування все ще діють обмеження щодо виплат іноземним партнерам, наприклад: обов'язкове страхування відповідальності за туристичні оператори, добровільне страхування кредитів, страхування правового захисту [31].

Тому, незважаючи на воєнний стан, НБУ повільно реформує страховий ринок і надає більше можливостей для співпраці з міжнародними компаніями у перестрахованні. Тому, щоб подолати проблему недостатнього нормативно-правового регулювання перестраховання, НБУ має створити привабливі умови

для перестраховиків, зокрема спростити процедури та зменшити адміністративне навантаження, що сприятиме залученню нових гравців на ринок.

Ще однією важливою проблемою є відсутність розвиненої страхової інфраструктури, що негативно впливає на можливість покриття ризиків. Обмеженість фінансового потенціалу призводить до того, що вітчизняні перестраховики виступають посередниками, передаючи ризики з українського ринку перестраховування іноземним компаніям в умовах ретроцесії. В Україні помітний дисбаланс між рівнем страхових премій і доступністю рішень у сфері перестраховування. Обсяг вітчизняного ринку перестраховування значно відстає від інших країн через обмежену кількість перестрахових компаній в країні, а точніше, відсутність «чистих» компаній, які здійснюють лише перестраховування.

Для активізації розвитку перестраховування в країні необхідно активізувати діяльність посередників на ринку, оскільки їх значення має велике значення для зростаючого попиту на страховому ринку. Роль цих посередників беруть на себе страхові брокери, але в даний час ринок відчуває помітне скорочення їх кількості. Більш привабливим для брокерів є розміщення великих ризиків, характерне для обов'язкового перестраховування, однак український ринок перестраховування з його низькою капіталізацією більше орієнтований на опціональний вид перестраховування, де ризики незначні, зазначається. Можна припустити, що вітчизняний ринок перестраховування не орієнтований на брокерів [50].

Однією з основних причин дефіциту висококваліфікованих спеціалістів у сфері перестраховування є обмежений доступ до якісної освіти (її відсутність) та спеціалізованої підготовки у цій галузі. Таким чином, компанії мають обмежений доступ до експертів, які володіють знаннями про аналіз ринку та комплексні ризики, які здатні розробляти ефективні стратегії та забезпечувати належне управління ризиками.

Враховуючи всі вищезазначені проблеми на вітчизняному ринку перестраховування України, необхідно створити чіткі норми та правила

регулювання перестрахових операцій, захисту прав страховиків та перестраховиків, а також удосконалити механізми регулювання та нагляду за діяльністю цих суб'єктів. Влада вже займається вирішенням цієї проблеми, приймаючи нові закони та впроваджуючи необхідні регуляторні заходи, зокрема, прийнятий новий Закон України «Про страхування», спрямований на оновлення та вдосконалення законодавства, яке не відповідало належним чином потребам ринкових партнерів [38].

Проблему недостатньої місткості ринку перестраховання можна вирішити шляхом активної співпраці з провідними міжнародними перестраховиками, залучення їх до спільних угод і партнерських відносин. Крім того, за допомогою міжнародного партнерства можна залучити студентів та випускників до отримання практичного досвіду та знань у сфері перестраховання. Важливо розробляти та впроваджувати спеціальні програми та тренінги, спрямовані на підвищення кваліфікації спеціалістів. Можуть бути запроваджені програми стажування та наставництва іноземних експертів, що сприятиме формуванню висококваліфікованих кадрів та дасть можливість молодим спеціалістам отримати практичний досвід. Водночас важливо розвивати вітчизняні перестрахові компанії для забезпечення спроможності перестрахового захисту в країні. Також необхідно залучати інвестиції в український страховий сектор шляхом створення сприятливих умов для іноземних інвесторів та створення прозорого та стабільного правового середовища. Необхідно розробити нові продукти перестраховання, що покривають, наприклад, ризики, пов'язані з політичними ризиками, природними та техногенними катастрофами [39].

Визначення напрямів розвитку вітчизняного ринку перестраховання та розробка відповідних реформаторських заходів для кожного з них, сприятиме розвитку прозорого та конкурентного ринку перестраховання в країні. Основні положення комплексу заходів деталізовано та представлено на рис. 3.5.

Рис. 3.5. Комплекс взаємопов'язаних заходів щодо поетапної розбудови ринку перестраховування в Україні

Джерело: [52]

Запровадження ефективної системи регулювання ринку перестраховування можливе шляхом реалізації низки заходів: регулювання взаємних валютних розрахунків між учасниками ринку перестраховування; визначення у вітчизняному законодавстві (Закон України «Про страхування») сутності понять «перестраховувальна послуга», «перестраховий ринок», «професійний перестраховик», вторинна передача ризиків у перестраховування (ретроцесія) та її учасники; сприяння розвитку інституту професійного перестраховика та запровадження стандартів його платоспроможності, стандартизація вимог, що

активізують діяльність перестрахових посередників (вирішення питання виплати комісій, страхування професійної відповідальності брокерів); впровадження стандартизованих положень договорів перестраховання; покращення інформаційного забезпечення ринку на основі показників діяльності перестрахових брокерів та доповнення інформацією про вхідне перестраховання.

Наявність розвинутого ринку перестраховання в країні є важливим для економіки оскільки [37]:

1. Перестраховання дозволяє підтримувати фінансову стабільність страхових компаній і запобігає можливим негативним впливам на економіку шляхом зменшення збитків і надмірних страхових виплат

2. Наявність ефективного перестраховання сприяє і стимулює розвиток підприємництва в країні. Підприємці, які отримують страховий захист від ризиків, можуть зосередитися на розвитку бізнесу та інноваціях, будучи впевненими, що їхні активи та інтереси захищені.

3. Розвинений ринок перестраховання залучає інвестиції в економіку країни. Інвестори довіряють тим страховим компаніям, які мають надійне перестраховання, оскільки це знижує інвестиційний ризик. Крім того, перестраховання сприяє міжнародному співробітництву в страховій сфері та зміцнює репутацію країни на міжнародному рівні.

4. Перестраховання також може сприяти стабільності страхового ринку, надаючи захист від потенційних збитків і підтримуючи конкуренцію на ринку.

Висновки до розділу 3

Вивчивши зарубіжний досвід перестраховання, можна виявити, що більшість країн мають власні правила та норми перестраховання. Вони можуть бути схожими в певних країнах, але деякі аспекти все одно будуть відрізнятися. Міжнародний ринок перестраховання складається з кількох основних регіонів, а саме: Європа, Північна Америка, Південна та Центральна Америка, Тихий

океан, Близький Схід та Африка. З точки зору валових премій перестраховання регіон Південної та Північної Америки був попереду. В останні роки ринок перестраховання за кордоном також постраждав від коронакризи, яка призвела до зростання витрат і зниження доходів перестрахових компаній. Однак ця криза також мала позитивні наслідки у вигляді модернізації та цифровізації ринку.

В умовах повномасштабної агресії РФ проти України на ринку перестраховання виникає все більше викликів. Актуальним питанням сьогодні стало перестраховання військових ризиків. З 2014 року деякі українські компанії почали займатися страхуванням воєнних ризиків. Однак важливо, що ризики для компаній від страхування політичних ризиків є занадто високими для вітчизняних компаній, що вимагає залучення міжнародних перестрахових компаній до співпраці у цьому виді страхування. З іншого боку, для перестраховання військових ризиків необхідно залучати великі кошти, що не завжди може бути актуально для компаній як в Україні, так і за кордоном.

ВИСНОВКИ

Перестраховання є важливою частиною страхового ринку України. На сучасному етапі розвитку ринок перестраховання ще знаходиться на початковій стадії становлення і ще не повністю відповідає потребам страхового ринку. Дослідження досвіду страхової діяльності в країнах з розвинутою економікою доводять, що без створення надійної системи перестраховання неможливе подальше вдосконалення страхової діяльності.

У процесі перестраховання склалися дві форми – факультативна та обов'язкова. Цедент використовує факультативне перестраховання лише тоді, коли він не має певної страхової суми і дохід від перестраховання закінчився або коли договір містить ризики, які не є частиною обов'язкового страхування. Непропорційні договори перестраховання в даний час користуються більшою популярністю, оскільки вважаються більш зручними в розробці і застосуванні, але менш прибутковими, ніж договори пропорційного перестраховання.

За допомогою фінансової підтримки страхової компанії перестраховик працює над розширенням своєї страхової діяльності. Це важливий момент для страхової компанії, яка хоче розширити свої можливості. Започатковуючи нові види страхування, страховик може активно використовувати перестраховання, що дає змогу отримати необхідний досвід таким безпечним способом.

Таким чином, перестраховання в ПрАТ СК «Уніка» безпосередньо впливає на фінансову стійкість страховика:

– кожен вид страхування тягне за собою значну кількість ризиків, які страхова компанія не може повністю взяти на себе. Одним із способів страхування таких ризиків є операції з перестраховання, що значно зменшує розмір відповідальності страховика та забезпечує повний захист страхувальника.

– фінансову стійкість страховика можуть похитнути не лише великі, а й масові дрібні ризики. Укладення договору перестраховання при настанні катастрофічного страхового випадку дозволяє перестраховальнику зменшити

розмір ймовірних збитків. Таким чином, за допомогою перестраховання страхова компанія захищає себе від раптово виникаючих великих витрат.

– перестраховання може згладити коливання результатів діяльності страховика за певний період. Зокрема, протягом року на фінансовий стан ПрАТ СК «Уніка» може негативно вплинути як висока збитковість страхового портфеля в цілому, так і значні збитки від великої кількості страхових виплат, пов'язаних з виникненням катастрофічних ризиків у зв'язку з війною. Перестраховання може компенсувати такі коливання і таким чином сприяти стабільній роботі компанії, що забезпечує фінансову стабільність.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що аналіз основних показників діяльності страхової компанії ПрАТ СК «Уніка» свідчить про те, що за результатами дослідження страховик входить до десятки лідерів страхового ринку України. За цей період, а саме у 2023 році, було продемонстровано рівень фінансової стійкості, тобто фінансові показники були не завжди на достатньому рівні та свідчили про можливість виникнення фінансових проблем у страхової компанії. Проте ефективне функціонування страхової компанії на страховому ринку України можливе за умови розробки заходів щодо підвищення рейтингу та визначення напрямів забезпечення фінансової стійкості страхової компанії.

Вивчивши зарубіжний досвід перестраховання, можна виявити, що більшість країн мають власні правила та норми перестраховання. Вони можуть бути схожими в певних країнах, але деякі аспекти все одно будуть відрізнятися. Міжнародний ринок перестраховання складається з кількох основних регіонів, а саме: Європа, Північна Америка, Південна та Центральна Америка, Тихий океан, Близький Схід та Африка. З точки зору валових премій перестраховання регіон Південної та Північної Америки був попереду. В останні роки ринок перестраховання за кордоном також постраждав від коронакризи, яка призвела до зростання витрат і зниження доходів перестрахових компаній. Однак ця криза також мала позитивні наслідки у вигляді модернізації та цифровізації ринку.

В умовах повномасштабної агресії РФ проти України на ринку перестраховування виникає все більше викликів. Актуальним питанням сьогодні стало перестраховування військових ризиків. З 2014 року деякі українські компанії почали займатися страхуванням воєнних ризиків. Однак важливо, що ризики для компаній від страхування політичних ризиків є занадто високими для вітчизняних компаній, що вимагає залучення міжнародних перестрахових компаній до співпраці у цьому виді страхування. З іншого боку, для перестраховування військових ризиків необхідно залучати великі кошти, що не завжди може бути актуально для компаній як в Україні, так і за кордоном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз стану ринку перестраховання в Україні. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3317>
2. Базилевич В.Д. Страховий ринок України / В.Д. Базилевич. – К. : Знання, КОО, 1998. – 374 с.
3. Баранова О. В. Роль посередників у вітчизняному страховому бізнесі. *Страхова справа*. 2012. 2(46). С. 40-42.
4. Бігдаш В.Д. Страхування : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В.Д. Бігдаш. – К. : МАУП, 2006. – 448 с.
5. Богріновцева Л.М., Ключка О.В., Заїчко І.В. Розвиток та впровадження інноваційних підходів до фінансового управління страховими компаніями в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-57>.
6. Братюк В. П., Мешко В. В. Перестраховання в Україні. *Економіка та управління національним господарством*. 2016. С. 144–147.
7. Вовчак О.Д. Страхова справа : підручник. Київ : Знання, 2011, 391 с.
8. Вовчак О.Д., Завійська О.І. Страхові послуги: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Львів: Компакт-ЛВ, 2015, 656 с.
9. Воронченко О.В., Харченко А. Ю. Ринок перестраховання в Україні: становлення, проблеми та перспективи розвитку. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5937>.
10. Галицька Я. В. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку перестраховання в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2020/152.pdf
11. Гаманкова О.О. Фінансова стійкість та платоспроможність страхової організації / О.О. Гаманкова // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2007. – Вип. 94–95. – С. 18–23.

12. Глухова В.І., Крот Л.М. Управління ризиками діяльності страхових компаній в контексті фінансової безпеки. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-81>

13. Говорушко Т. А. Страхові послуги: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 376 с.

14. Говорушко Т.А., Стецюк К.М. Страхування: навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2014, 328 с.

15. Гусак А. С. Перестраховування та його роль у підвищенні корпоративної відповідальності страхового бізнесу. *Економічний аналіз : зб. наук. праць*. 2015. Том 19. № 1. С. 178-183.

16. Димніч О. В., Німич В. Є. Тенденції розвитку вітчизняного ринку перестраховування. *Development of modern science in the conditions of the latest paradigm of functioning of society and the state*. 2021. С. 143. URL: <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/10355/1/Development%20of%20modern%20science%20in%20the%20conditions.pdf#page=143>

17. Дігтяренко С. М. Тенденції розвитку перестраховування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №6. С. 76-80.

18. Залетов О. Перестраховування як складова економічної безпеки України. *Страхова справа*. 2014. № 3 (55). С. 24–27.

19. Зоря С.П. Перестраховування як ключова складова стабільного функціонування страхового ринку. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2016. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/185>.

20. Кнейслер О. В. Проблемні тенденції та позитивні зрушення на світовому ринку перестраховування. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2012. № 2 (13). URL: http://archive.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/fkd/2012_2/part1/19.pdf.

21. Кнейслер О. В. Страхове посередництво на ринку перестраховування. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. №1, С. 154-160.

22. Кнейслер О.В. Прагматизм функціонування перестрахових брокерів в Україні. *Науковий вісник УНУ. Серія «Економіка»*. 2012. Вип. 3(37). С. 80–84.

23. Кнейслер, О. Державне регулювання ринку перестраховання. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2012. № 4. С. 46-54.

24. Козак А. Я. Аналіз ринку перестраховання в Україні у 2014-2018 роках. *Проблеми розвитку страхування в Україні : Науковий студентський збірник*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. С. 31–36.

25. Козьменко О. В. Сучасний стан і перспективи розвитку перестраховання в Україні. *Фінанси України*. 2011. №6. С. 24-32

26. Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія. Суми: Університетська книга, 2012. 317 с.

27. Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації: монографія. Суми: Університетська книга, 2011. 388 с.

28. Кузьменко О. В. Перестраховання як механізм стабілізації страхового ринку в умовах фінансової кризи. *Фінанси України*. 2014. №7. С. 66-74.

29. Левченко В. П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг України: монографія: монографія. К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.

30. Марина А.С., Пеценко М.В. Страховий ринок України в умовах війни. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 5 (05). С. 44–51.

31. Мельник О. І., Кульбачна Л. А., Жулім М. С., Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні. *Modern Economics*. 2018. №7 с. 107-113

32. Морозова Л.С., Микитюк І.С. Цифрова трансформація страхового ринку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 17. С.49-53.

33. Осадець С.С. Страхування : [підручник] / Кер. авт. колективу і наук. ред. С.С. Осадець ; вид. 2-ге, перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

34. Офіційне сайт ПрАТ СК «Уніка». URL: <https://uniqa.ua/>

35. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

36. Панченко О.І., Савченко Т.В. Проблеми та перспективи розвитку перестраховального ринку в Україні. URL: <https://fr.stu.cn.ua/tmppdf/18.pdf>

37. Полуляхова О. О. Вплив внутрішнього страхового ринку на розвиток туристичної галузі України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 20. С. 124–127.

38. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

39. Проблеми розвитку страхування в Україні : науковий студентський збірник / за заг. ред. проф. Плиси В.Й. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 136 с.

40. Руда О. Л. Розвиток страхового ринку в Україні / О. Л. Руда // *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2020/57.pdf.

41. Світлична О. С. Особливості перестраховання ризиків страхування життя. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. URL: www.global-national.in.ua

42. Соболева Т.В., Н.І. Бондаренко, Г.О.Нагаєва. Страхування : навч.-методичний посібник. Харків, 2007, 110 с.

43. Сидоренко А. І. Розвиток ринку перестраховання в Україні. Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України : зб. наукових праць ІХ Всеукр. наук.-практ.і конф. Вінниця : Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУС, 2020. С. 238. URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2020/16_06_2020zb.pdf#page=238

44. Страхові послуги: підручник/ Базилевич В.Д., Пікус Р.В., Приказюк Н.В., Моташко Т.П. та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. Ч. 2. Київ: Логос, 2014, 524-527 с.

45. Тарасенко В. О., Рудь І. Ю. Ринок перестраховання в Україні: сучасний стан та перспективи. *Електронний науковий журнал*. 2020. С. 225. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2020/3_20_ukr/40.pdf

46. Татаріна Т. Перестраховання катастрофічних ризиків: зарубіжний досвід. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2014. Вип. 3. С. 116-119.

47. Татаріна Т. Функціонування вітчизняного ринку перестраховання в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи (Naukovì perspektivi)*. 2023. № 12(30). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-12\(30\)-262-275](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-12(30)-262-275)

48. Терєбус О. М. Перестраховальний ринок та проблеми його розвитку в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка*. 2019 Вип. 12. С. 425430.

49. Ткаченко Н.В. Розвиток перестраховання як важіль забезпечення фінансової стійкості страховиків / Н.В. Ткаченко // *Фінанси України*. – 2007. – № 3. – С. 118–123.

50. Третьяк К. В. Ринок перестраховання в Україні: формування та перспективи розвитку : дис. канд. економ. наук : 08.00.08. Київ, 2016. 261 с.

51. Фисун І. В. Ярова Г.М. Перестраховання як ознака забезпечення фінансової стійкості страховиків. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2011. Вип. 7(1). С. 150-154.

52. Черняхівський В. План Маршалла для українського страхового ринку. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/yak-vplnula-viyna-na-strahoviy-rinok-ekspert-ostanni-novini50237940.html>

53. Шірінян Л.В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л.В. Шірінян // *Актуальні проблеми економіки*. – 2007. – № 9. – С. 173–179.

54. Шкурко В. Сектор перестраховання у фінансовій системі. *SCIENTIA FRUCTUOSA. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2022. № 143(3). С. 93–102.

ДОДАТКИ